

QARABAĞ

AZƏRBAYCANDIR!

**AZADLIĞIN
HEYDƏR ƏLİYEV
YOLU**

8

**Münxendə Prezident
İlham Əliyevdən Nikol Paşinyana
diplomatiya dərsi**

2

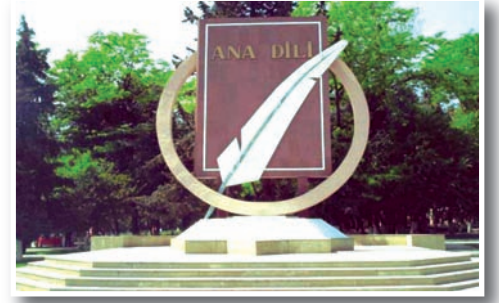
№ 032 (6715) 21 fevral
2023-cü il. Qiyməti 60 qəpik

Erməni xəstəliyi və bərələn gözlər

14

**Kimliyimiz, vüqarımız
Azərbaycan dili**

12

**Baharın ilk çərşənbəsi -
Su çərşənbəsi**

6

**Rusiyalı ekspert: "Qarabağda
separatçı layihənin taleyi həll edilib"**

4

11

**Təbii
fəlakətlər uşaq
psixologiyasına
necə təsir edir?**

ENDİRİM

13

Prezident İlham Əliyev beynəlxalq tədbirlərdə, çıxışlarında, müsahibələrində dəfələrlə vurğulayıb ki, Azərbaycanca artıq "Dağlıq Qarabağ" adında inzibati ərazi vahidi yoxdur. Ermənistan 2020-ci il noyabrın 10-da kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur oldu. Beləliklə, Ermənistan öz qoşunlarını Azərbaycanın digər ərazilərindən - Ağdam, Laçın və Kəlbəcərdən çıxarmağa məcbur edildi. Azərbaycan BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin icrasını özü təmin etdi və bu, BMT-nin təsis edildiyi vaxtdan bu günə qədər dünyada ilk belə haldır. Azərbaycanın 30 illik münaqişəni 44 gündə hərbi-siyasi yollarla həll edilərək, ərazi bütövlüyümüzün, tarixi ədalətin bərpa edilməsinə nail olduq. Bu Ali Baş Komandanımız, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Qalib Liderimizin "Dəmir yumruq" siyasəti ilə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə son qoyuldu. "Dağlıq Qarabağ münaqişəsi keçmişdə qaldı, Azərbaycanda artıq "Dağlıq Qarabağ" adında inzibati ərazi vahidi yoxdur, - deyən Prezident İlham Əliyev demişdir: "Prezidentin 2021-ci il 7 iyul tarixli Fərmanı ilə biz Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi zonalarını yaratmışıq. Fərsətdən istifadə edərək, mən BMT-yə üzv dövlətləri və BMT Katibliyini ərazilərimizə istinad edərkən hüquqi cəhətdən mövcud olmayan, siyasi baxımdan qərəzli və manipulyasiya xarakterli adların istifadəsinə yol verməməyə çağırıram".

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ PAŞINYANI FAKT QARŞISINDA QOYDU

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Münxendə keçirilən "Dağları aşmaq? Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin qurulması" mövzusunda keçirilən plenar iclasda çıxışında bildirdi ki, artıq "Dağlıq Qarabağ" ifadəsi etibarlı deyil: "Diqqətinizə çatdırım ki, "Dağlıq Qarabağ" ifadəsi daha etibarlı deyil. Ümumiyyətlə, bu, rus sözləridir. "Naqorno" sözünün mənası dağlıq deməkdir". Azərbaycanda "Dağlıq Qarabağ" adlı inzibati ərazi vahidinin olmadığını vurğulayan Prezident İlham Əliyev qeyd edib: "Əlbəttə, bu səbəbdən mən tərəfdaşlarımızdan xahiş etmək istərdim ki, Azərbaycanın suverenliyinə və Konstitusiyasına hörmətlə yanaşsınlar. Erməni əhalinin olduğu Azərbaycanın Qarabağ bölgəsi mövcuddur". Dövlət başçısı onu da bildirib ki, Ermənistan 30 ilə yaxın Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxlayıb, lakin ona qarşı heç bir sanksiyalar tətbiq edilmirdi: "Bizim torpaqlımız 30 ilə yaxın erməni işğalı altında qalıb. Baş nazir Qaribəyvilə qeyd etdi ki, 2008-ci ildə, Rusiya-Gürcüstan müharibəsindən sonra Rusiyaya qarşı heç bir sanksiyalar tətbiq edilməyib. Amma mən də deyə bilərəm ki, Ermənistan Azərbaycan ərazisinin 20 faizini işğal edib, beynəlxalq hüququ pozub və 27 il ərzində BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini yerinə yetirməyib. Onlara qarşı da heç bir sanksiyalar da tətbiq edilməyib". Azərbaycan Prezidenti, həmçinin söyləyib ki, biz döyüşməyə məcbur olduq: "Biz gözləyirdik ki, BMT Təhlükəsizlik Şurası öz qətnamələrinə hörmət edəcək. Lakin biz gördük

Münxendə Prezident İlham Əliyevdən Nikol Paşinyana diplomatiya dərsi

ki, heç bir irəliləyiş yoxdur. Ümumi bir fikir yaranmışdı ki, bu münaqişə dondurulub. Beləliklə, biz sübut etdik ki, münaqişə dondurulmayıb. Biz döyüşməyə məcbur olduq. Ləyaqətimizi, ərazi bütövlüyümüzü, ədaləti bərpa etmək və BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini yerinə yetirmək üçün 3 min insanın həyatını qurban verməli olduq".

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ "DAĞLIQ QARABAĞ" MƏFHMUNA MÜNXENDƏ DƏ SON NÖQTƏNİ QOYDU

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev "Dağları aşmaq? Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin qurulması" mövzusunda plenar iclasda çıxışında bildirib ki, biz Qarabağda bugünkü vəziyyəti və ya orada yaşayan erməni icması ilə ünsiyyətimizi kontekstdən çıxara, 30 illik işğalı, Livanın ərazisinə bərabər ərazimizin tamamilə xarabalığa çevrilməsini, sadəcə, unuda bilmərik. Dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, bu, yadplanetlilərin əməli deyil. Bu

nu bizim torpağı işğal edən qonşularımız törədiblər, onlar 1 milyon azərbaycanlıni evsiz-eşiksiz qoyub, 67 məsciddən 65-ni dağıdıb, murdarlayıblar. İndi biz onları artıq oradan qovandan sonra onlar ədalətli olmağa çağırırlar. Onlar, - bizim ərazilərimizi 30 il ərzində işğal edənlər, - bizi işğalçılıqda təqsirləndirirlər. Prezident İlham Əliyev əlavə edib ki, 2020-ci il noyabr tarixli üçtərəfli Bəyanatın faktiki olaraq Ermənistanın kapitulyasiya aktı olmasını unutmək lazım deyil.

BEYNƏLXALQ İCTİMAİYYƏT 44 GÜNLÜK MÜHARİBƏNİN NƏTİCƏLƏRİNİ TANIYIB

"Beynəlxalq ictimaiyyət 44 günlük müharibənin nəticələrini tanıyıb". Bu sözləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev "Dağları aşmaq? Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin qurulması" mövzusunda keçirilən plenar iclasda çıxışı zamanı deyib. "Biz müharibə apardıq. Bu müharibənin nəticələri beynəlxalq

ictimaiyyət və erməni cəmiyyəti tərəfindən tanınıb. Bunun ən yaxşı göstəricisi Ermənistan əhalisinin baş nazirə verdiyi yeni mandat oldu. Bu mandat sülhün bərqərar olması üçün idi. Ona görə bizə gələcəyə baxmaq lazımdır", - deyərək dövlətimizin başçısı bildirib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev "Dağları aşmaq? Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin qurulması" mövzusunda plenar iclasda çıxışında söyləyib ki, Qarabağ erməniləri Azərbaycan vətəndaşlarıdır: "Qarabağ erməniləri Azərbaycan vətəndaşlarıdır, onlar azlıq təşkil edirlər. Azərbaycan çoxmillətli ölkədir. Azərbaycandakı bütün azlıqlar bərabər hüquq və imtiyazlara, o cümlədən mədəni, linqvistik və digər hüquqlara malikdirlər, onların təhlükəsizliyi də təmin edilib". Bəli, Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev işğalçı Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanı məntiqli faktlar qarşısında qoydu. Prezident İlham Əliyev Nikol Paşinyanın dedi-yi hər yalanı asanlıqla təkzib edərək dünyaya göstərdi ki, Ermənistan yalnız bir şey - onun tərəfindən törədilən hərbi cinayətlərə görə cəzasızlığa cəhd edir. Bəli, ele

Rəsmi xronika

Prezident İlham Əliyev "Gömrük sisteminə islahatların davam etdirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 4 mart tarixli 1853 nömrəli Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə Sərəncam imzalayıb.

buna görə də, nəticədə, bu dialoqun sonuna yaxın tamaşaçılar erməni liderinə sadəcə gülüldülər, çünki o, yalnız məsxərəyə qoyulmağa layiq idi.

PAŞINYANIN NÖVBƏTİ YALANI DÜNYADAN XƏBƏRSİZLİYİNİN TƏSDİQİDİR

Bəli, həmişə olduğu kimi, Ermənistanın baş naziri Paşinyan Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində "Dağları aşmaq? Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin qurulması" mövzusunda keçirilən plenar iclasında da özünü gülünc vəziyyətə qoydu. Görünür, 3 il bundan əvvəl Münxendə Prezident İlham Əliyevlə birgə debat Paşinyana qətiyyətlə dərslər olmayıb. Dünya ictimaiyyəti bu dəfə Ermənistan baş nazirinin həm savadsız, həm də yalançı olduğunu bir daha gördü. Belə ki, Azərbaycan Prezidentinin işğal altında olmuş torpaqlarımızdakı 67 məsciddən 65-inin dağıldığını vurğulamasına Paşinyanın cavabı bir daha onun nə qədər savadsız və qəbulədiməz yalançı, böhtançı olduğunu göstərdi. "Prezident Əliyev qeyd etdi ki, bilmirəm bir neçə min məscid dağıdılib" deməsi nə qədər məntiqsiz və düşüncəsizlikdir. Bir neçə min hara, 65 hara - bu qədər də ağı yalan, bu dərəcədə məsuliyyətsizlik olar?

Bəli, Prezident İlham Əliyev Münxen Təhlükəsizlik Konfransında bir daha sözü ilə əməlinin bir olduğunu bütün dünyaya nümayiş etdirdi, sözü və əməli ilə tarix yazdı. Bir sözlə, Prezident İlham Əliyevin Münxen Təhlükəsizlik Konfransında sülh və təhlükəsizlik, regional əməkdaşlıq, Ermənistanla sülh müqaviləsinin imzalanması istiqamətində davam etdirilən söylər və digər mövzularda qətiyyətlili və əsl liderə xas məharəti diqqəti cəlb etdi.

Beləliklə, dünyanın siyasi və iqtisadi elitasının 800 nəfərdən çox təmsilçisinin dəvət olunduğu 59-cu Münxen Təhlükəsizlik Konfransı bu dəfə də Azərbaycan üçün uğurlu oldu. Və konfransda iştirak edən Prezident İlham Əliyevin Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti, ATÖT-in Baş katibi, Avropa İnvestisiya Bankının prezidenti, İsrail Dövlətinin müdafiə naziri və digər rəsmi şəxslərlə görüşlər keçirməsi, eləcə də "Boru arzuları: Gələcəyə uyğun enerji təhlükəsizliyi" mövzusunda dəyirmi masada və "Dağları aşmaq? Cənubi Qafqazda təhlükəsizliyin qurulması" mövzusunda plenar iclasda çıxışlar etməsi bir daha dünyanın ölkəmizə olan marağını və Prezident İlham Əliyevin dünya siyasətindəki yüksək nüfuzunu təsdiq etməklə, Münxen Təhlükəsizlik Konfransı Azərbaycan diplomatiyasının növbəti zirvəsi oldu.

RƏFİQƏ KAMALQIZI

Dini dözümlülüyün, birgəyaşayışı, sülhün qarantı olan dini və milli tolerantlıq, eləcə də millətlərarası münasibətlərin, tolerantlığın inkişaf etdirilməsi Azərbaycanda tarixən çox qədim köklərə malikdir və hətta digər xalqlar, millətlər, dövlətlər üçün bir nümunə, bir örnək hesab olunur. Tolerantlıq bizim milli dəyərlərimizlə tarixən həmahəng olub və dini inanclara, digər mədəniyyətlərə, adət və ənənələrə hörmətlə yanaşılması, millətlərarası münasibətlərin inkişaf etdirilməsi ölkəmizdə bu gün də prioritet olaraq qəbul edilir.

Xalqımız tarixən öz qonaqpərvərliyi, digər millətlərə, xalqlara, etnik qruplara olan həssaslığı, göstərdiyi hörməti və qayğısı ilə bütün dünya xalqları arasında seçilib, hətta bu bir nümunə kimi belə göstərilərkəndir. Sovetlər ittifaqı dövründə belə xalqımızın bu qonaqpərvərlik ənənəsi qətiyyənlə unudulmadı, baxmayaraq ki, həmin dövrdə millətlərarası, xalqlararası münasibətlər tamamilə başqa müstəvidə qurulmuşdu, amma bu müstəvi belə xalqımızın qonaqpərvərlik ənənəsinə zərər qədər mənfi təsir edə bilmədi, xalqımız özünəməxsus şəkildə olan qonaqpərvərliyini

Dini və milli tolerantlıqda DÜNYAYA ÖRNƏK OLAN AZƏRBAYCAN

dinlər arasında tolerantlıq münasibətləri modelinin bütün Avropa ölkələri üçün pozitiv bir misal olması barədə dünyanın sayılıb-seçilən siyasətçilərinin fikirləri olduqca qürurvericidir. Çünki bu ənənə, bu model Azərbaycan xalqının milli sərvətidir və xalqımız bu sərvəti ilə, dini və milli tolerantlığı ilə dünyaya bir nümunə, bir örnəkdir.

Hazırda dünyada baş verən hadisələr, xüsusilə, dini inancların təcavüzə məruz qalması, milli və etnik dözümsüzlüyün təşviqi, insanların minilliklər boyu hörmət etdiyi dəyərlərin tapdalanması ilə müşayiət olunan balanslaşdırılmamış, neqativ və birtərəfli məlumatlar bəşəriyyət üçün təhlükə mənbəyinə çevrilib. Yaxın Şərqdə İslam pərdəsi altında dəhşətli qətlər törədilir. Avropa və Amerikada isə İslam əleyhinə kampaniyalar geniş işıqlandırılır. İslam pərdəsi altında həmin o dəhşətli qətlər, eləcə də İslam

diqqət göstərdiyi siyasi kurs bu gün ölkə rəhbəri cənab Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Respublikamızda dinlərarası dialoq və əməkdaşlıq sahəsində əldə olunmuş təcrübə xarici ölkələr tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. "Mən buradakı tolerantlığın səviyyəsindən məmnunam. Azərbaycanda hər kəs istədiyi dinə etiqad edir, istədiyi kimi ibadət edə bilər", deyən Roma patriarxı I Varfolomey 2003-cü ilin aprel ayında ölkəmizə iki günlük səfəri zamanı əminliklə bəyan edib ki, Azərbaycanda dinindən, dilin-

lam əleyhinə kampaniyaların geniş vüsət alması Qərb və Şərq sivilizasiyaları arasında uçurum deməkdir. Bütün bunların fonunda Azərbaycanın müxtəlif konfessiyaların, xalqların birgə yaşadığı nümunəvi ölkə olması ölkəmizin, xalqımızın dini və tolerantlıq baxımından dünyaya örnək olduğunu təsdiqləyir. Ona görə ki, bizdə milli və dini zəmində bir dəfə də olsa toqquşma, hər hansı neqativ hal müşahidə olunmayıb və müxtəlif etiqad, müxtəlif inanclarla malik etnoslar ölkəmizdə yüz illərlə əmin-amanlıq şəraitində yaşa-

qoruyub saxladı, bu ənənə yenə də davam edir. Doğrudur, torpaqlarımızda heç bir təsir görmədən təhlükəsiz şəkildə məskunlaşan, xalqımıza məxsus sərvətlərdən gen-bol istifadə edən, yararlanan ermənilər bu ənənəmizə qarşı öz xislətlərinə uyğun olaraq nankorluqla cavab verdilər və namərd şəkildə azərbaycanlıları soyqırma məruz qoyaraq, torpaqlarımızı işğal edərək, əsrin üçdə birinə yaxın müddət ərzində həmin əraziləri işğal altında saxladılar. Amma yenə də Azərbaycan xalqı öz milli dəyərləri arasında xüsusi yeri olan qonaqpərvərliyini, tolerantlığını qorumaqdadır və heç də haylar kimi bir qaraçı toplumu bu dəyərlərimizi, digər xalqların mədəniyyətinə, dini inancına, adət-ənənələrinə olan hörmətlə yanaşılması ənənəsini əlimizdən ala bilməz.

Bilirik ki, bütün dünyada ictimai həyatın bütün sahələri ilə əlaqədar bir sıra ciddi problemlərlə hər zaman üzləşilib və belə gərginliklərin

fonunda yaranan iqtisadi, ekoloji və demoqrafik problemlərlə yanaşı, əxlaqi-etik dəyərlərə lazımi diqqət də kölgədə qalmaq təhlükəsi işə qarşılaşıb və dünya dinləri arasında mövcud fərqlərə söykənən "sivilizasiyaların toqquşması" nəzəriyyəsi ortaya çıxdığı zaman bəşər sivilizasiyasının müxtəlif mədəniyyətlərinin qorunması üçün dinlər və mədəniyyətlər arası dialoqun yaranması ən vacib məsələ olaraq qəbul edilir. Belə bir şəraitdə, belə bir halda və məqamda əlbəttə ki, müxtəlif mədəniyyətlərin qorunmasında milli-mənəvi köklərə bağlılıq və tolerantlıq ənənələri zəngin olan ölkənin, eləcə də xalqın təcrübəsi nümunə, örnək ola bilər. Məhz tolerantlıq ənənələri zəngin olan Azərbaycan həmişə olduğu kimi yenə də bir çox millətlərin, xalqların, etnik qrupların və dini konfessiyaların dinc yaşayışı yaşamasının unikal nümunəsi sayılır. "Azərbaycanda bütün millətlərin, dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayırlar. Heç

vaxt Azərbaycanda milli, yaxud da ki, dini zəmində ayrı-seçkilik olmayıb, yoxdur və olmayacaq. Azərbaycanda yaşayan bütün insanlar bizim dəyərləli vətəndaşlarımızdır və Azərbaycanda hökm sürən dini dözümlülük, dini tolerantlıq, əminəm ki, başqa yerlərdə də öyrənilə bilər", deyərək bəyan edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin bu fikirləri bizə yenə də onu deməyə əsas verir ki, həqiqətən də Azərbaycan milli və dini tolerantlıqda bütün dünyaya örnəkdir.

Doğrudur, xalqımız tarixin bütün dövrlərində başqa millətlərə, xalqlara, etnik qruplara qarşı hörmətlə, həssaslıqla yanaşıb, amma müstəqilliyimizin bərpasından sonra bu ənənə dövlət səviyyəsində davam etdirilməkdədir. Xüsusilə, xalqımızın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə yenidən qayıdan Ulu Öndər Heydər Əliyevin respublikamızda yaşayan çoxsaylı etnik qruplara və azsaylı xalqlara xüsusi

dən, millətindən aslı olmayaraq bütün insanların bir-biri ilə ünsiyyəti və dövlətin onlara münasibəti nümunəvidir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin layiqli davamçısı, cənab Prezident İlham Əliyev mütəmadi olaraq dini icmaların liderləri ilə görüşlər keçirir, onların ehtiyacları, qayğıları ilə yaxından maraqlanır və milli azlıqların ictimai həyatın bütün sahələrinə inteqrasiyasına, onların dini əqidə azadlığının təminatına, öz mədəniyyət və dillərini inkişaf etdirmələrinə ölkəmizdə hər cür şərait yaradır. Deməli, Azərbaycanın din-dövlət münasibətləri modelinin daim dünyanın aparıcı dövlətlərinin nümayəndələri tərəfindən yüksək qiymətləndirilməsi heç də təsadüfi və əbəs yerə deyil. Azərbaycanda

yıb və bu fakt Azərbaycanda hər kəsin milli, dini, etnik ənənələrinə hörmət edən bir cəmiyyət mövcuddur, hansı ki, bu cəmiyyət bütün dünya üçün bir örnək sayılır. Tolerantlıq bizim zənginliyimiz, xalqımızın ali dəyərlərə olan sayğısı və demokratiyanın təməl prinsiplərindən olan vicdan azadlığının təmin edilməsi, eləcə də qanunun aliliyinə hörmətdir. Tolerantlıq cəhələtin, irqçiliyin, ksenofobiyanın olmaması, bir sözlə, əmin-amanlıq və bəşəriyyətdə sülhün təminatıdır. Elə ona görə ki, ölkəmizə gələn qonaqlar da həmişə ürəklə və səmimiyyətlə etiraf edirlər ki, tolerantlıq baxımından Azərbaycan dünyaya nümunədir, bir örnəkdir.

İnam Hacıyev

ANALİTİK + AKTUAL

A lmaniyanın Münxen şəhərində keçirilən ənənəvi konfransdan əvvəl mediada belə bir fikir gəzirdi ki, Azərbaycan və Gürcüstanın iştirak edəcəyi Cənubi Qafqaz platformasındakı panel diskussiyada Ermənistan iştirak etməyəcək. Belə ki, daha əvvəl Davos İqtisadi Forumunda da Ermənistan rəhbəriyi bənzər platformada keçirilmiş panel toplantıda iştirak etməkdən yayınmışdı. Lakin Münxen konfransının gedişatı zamanı, daha dəqiq desək, son anda məlum oldu ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan panel toplantıda iştirak etmək qərarına gəlib. Lakin bu qərarın da onun özü tərəfindən verilmədiyi daha çox görünürdü. Xüsusilə, erməni baş nazirinin boyunduruğunun Fransa rəhbəri Emmanuel Makronun əlində olması daha qabarıq müşahidə edilirdi. Əbəs deyil ki, Azərbaycan Prezidenti bu barədə də açıq şəkildə bəyan etdi. Bütün bunlar öz yerində

İlham Əliyev "Vardanyan layihəsinə" zərbə endirdi

Başqa tərəfdən isə diqqətçəkən daha bir məqam isə bu oldu ki, Nikol Paşinyan son vaxtlar bəlli dairələrin müəyyən dəstəyini hiss etdikdən sonra, sanki cümlələndiyini nü-

Münxen görüşü: Nikol Paşinyanın diplomatik kapitulyasiyası

Bakı bundan sonra İrəvanın nazı ilə oynamaq fikrində deyil!

mayış etdirməyə cəhdlər göstərdi, amma onun bu cəhdləri növbəti diplomatik kapitulyasiyası ilə nəticəsini tapdı. Beləliklə, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin panel diskussiyada istər Paşinyana, istərsə də erməni baş nazirinə sanki "qaz" verən avropalı moderatora siyasətlə yanaşı, həm də debat dərsi keçməsi özünü bütün cəhətlərdən sübuta yetirmiş oldu. Diqqətçəkən məqamlardan biri də əlbəttə ki, Qarabağdakı separatçı rejimə daxil olan "Vardanyan layihəsi" idi ki, dövlətimizin başçısı bu faktla da qarşı tərəfə zərbə endirməklə sülh prosesinin əldə edilməsində hansı tərəfin maneçilik törətdiyini isbatlamış oldu. Bakı açıq şəkildə sübut etdi ki, bundan artıq səbr etmək, İrəvanın nazı ilə oynamaq fikrində deyil!

Laçında nəzarət

buraxılış məntəqəsinin qurulması faktiki olaraq ermənilərin saxlamağa cəhd etdikləri "miatsum" layihələrini məhv edir

Eyni zamanda, belə bir informasiya məlum oldu ki, son üç ildə aparılan danışıqlarda Ermənistanın prosesi uzatması cəhdləri artıq rəsmi Bakının səbrini tükəndirib və bu baxımdan, Bakı İrəvana sərhədlərin delimitasiyası çərçivəsində təklif verib ki, Ermənistan Laçına, həmçinin Zəngilandan Naxçıvana gedən yol üzərində nəzarət buraxılış məntəqəsi qoyulsun. Azərbaycan Pre-

zidenti bu təklifin irəli sürüldüyünü bəyan edərək bu məsələdə də Ermənistan tərəfindən cavabın verilmədiyini bildirib. Dövlətimizin başçısı faktiki olaraq erməni baş nazirinə sübut edir ki, regionda sülhün bərqərar olması üçün irəli sürülən cəhdlər, məhz Bakı tərəfindən edilir - yeni nəzarət buraxılış məntəqəsi istəyirlərsə, onda bu barədə müzakirələr aparılsın. Rəsmi Bakı bu mənada yaxşı bilir ki, məhz bu varinat İrəvanın sülh danışıqlarındakı süni uzatma prosesini dalana söykəyir. Çünki Laçın yolu üzərindəki nəzarət buraxılış məntəqəsinin qurulması bütövlükdə və faktiki olaraq ermənilərin saxlamağa cəhd etdikləri "miatsum" layihələrini məhv edir. Hansı ki, bu gün Qarabağda qalan separatçı tör-töküntülərinin, eləcə də erməni silahlı qüvvələrinin qalması da həmin layihənin tərkib hissəsidir.

Ermənistan danışıqlar prosesində "Qarabağ" ifadəsindən kənarda qalmalıdır!

Digər tərəfdən, Prezident İlham Əliyev bəyan etdi ki, Bakı sülh danışıqları ilə bağlı İrəvandan yeni cavablar alıb. Onun sözlərinə görə, irəliləmə olsa da, çətinliklər qalmaqda davam edir. Bunu isə belə əsaslandırmaq olar ki, Ermənistanın təhlükəsizlik şurasının katibi Armen Qriqoryan bəyan etmişdi ki, sözügedən məsələdə İrəvan Qarabağa bağlı ayrıca müddəə irəli sürüb. Halbuki Bakı qəti olaraq Ermənistanın sülh danışıqlarında belə bir bəndin olmasını qəti olaraq rədd edir. Qarabağda yaşayan ermənilər Azərbaycan vətəndaşlarıdır və onların təhlükəsizliyinə də rəsmi Bakı zəmanət verir. Həmçinin, sonrakı proseslərdə, məhz Qarabağın erməni icması ilə müəyyən danışıqlar aparmaq olar ki, bu proses sülhün əldə edilməsində önəmli rol oynaya bilər. Ermənistan tərəfi bu reallığı dərk etmək məcburiyyətindədir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev faktiki olaraq və açıq şəkildə erməni baş naziri Paşinyana diplomatik kapitulyasiya yaşatdı. Ermənistan ya Bakının tələblərini yerinə yetirməli, ya da düşdüğü ağır böhrandan çıxma bilməməsi bu ölkəni daha dərin uçuruma doğru yuvarladacaq.

Rövşən RƏSULOVA

Rusiyalı ekspert: "Qarabağda separatçı layihənin taleyi həll edilib"

M ünxen Təhlükəsizlik Konfransında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ilə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında söhbətlərin yekunları göstərir ki, İrəvan Zəngəzur dəhlizində Ermənistanı gömrük məntəqəsinin yaradılması müqabilində Qarabağda separatçı layihəni bağlamağa hazırdır. AZƏRTAC xəbər verir ki, rusiyalı politoloq, "Vestnik Kavkaza" agentliyinin baş direktorunun müavini Andrey Petrov bu barədə yazıb. Onun fikrincə, Qarabağ separatizmi daha Paşinyana xeyir gətirmir.

A.Petrov yazır: "Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Münxendə gözəldən pərdə asmaq üçün Laçın yolunda vəziyyət barədə feykler uydursa da, əslində, Qarabağ mövzusunun Ermənistan üçün təcridcən bağlanması kursunu seçib. Gözlə-

nildiyinə görə, yaxın vaxtlarda Azərbaycanın Laçın rayonuna Ermənistan tərəfdən girişdə Azərbaycan gömrük məntəqəsi yaranacaq, Bakı isə Qarabağ İqtisadi Rayonunda yaşayan ermənilərin pasportlaşdırılmasına başlayacaq".

Politoloq yazır ki, Münxen Təhlükəsizlik Konfransında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ilə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın görüşü və onların Cənubi Qafqaza dair panel müzakirələrində iştirakı ilk növbədə, Azərbaycan liderinin Ermənistan-Azərbaycan sərhədində Laçın və Zəngəzur dəhlizlərində nəzarət-buraxılış məntəqələri yaradılması barədə təşəbbüsü ilə yadda qalıb. İlham Əliyev hələ 2021-ci ilin dekabr ayında bu ideyanı səsləndirərək, bir məqama diqqətə cəlb etmişdi ki, hər iki dəhlizdə eyni iş rejimi müəyyən edilməlidir.

Ekspert diqqət yetirib ki, İrəvan bu təşəbbüsü təkzib etmir, rəsmi İrəvanın son 3 gündəki bəyanatla-

rında Laçın dəhlizinə girişdə Azərbaycan sərhəd nəzarəti yaradılmasından imtina edilmir, halbuki əvvəllər bu variant Ermənistanın hakim dairələri üçün məqbul sayılmışdı.

Müəllif yazır: "Nə dəyişib? Aşkar görünür ki, Zəngəzur dəhlizində Ermənistan gömrük məntəqəsinin mənfəəti üstün gəlib. Bu məntəqə "Şərqi-Qərbi" global logistika istiqaməti üzrə yükdaşımalara az da olsa nəzarət etməyə imkan yaradır. Zəngəzur dəhlizində gömrükxana Ermənistan büdcəsi üçün birbaşa gəlir deməkdir".

A.Petrov vurğulayır ki, Laçın dəhlizi Ermənistanla daha lazım deyil, çünki bundan sonra İrəvan həmin dəhliz vasitəsilə Xankəndiyə silah, minalar və silahlılar apara bilməyəcək, həmçinin Azərbaycana məxsus yataqlardan oğurlanmış filizi nəzarətsiz daşıya bilməyəcək: "Qarabağdakı separatçı layihə istər həqiqi qisas cəhdi üçün, istərsə də Azərbaycan və Rusiya ilə siyasi re-

vanş alveri üçün daha yaramır. Bu layihəni faydalı şəkildə - Zəngəzur dəhlizində gömrük rüsumları ilə mübadilə etməyin vaxtıdır".

A.Petrovun fikrincə, Paşinyan Qarabağdakı separatçılara ünvanladığı məktubunda Laçın dəhlizində vəziyyətin nizamlanmasını beynəlxalq birliyin üzərinə qoyur. Beləliklə, Ermənistan lideri bir daha etiraf edir ki, Ermənistan rusiyalı sülhməramlılara və Azərbaycan ekoloqlarına təsir göstərmək iqtidarında deyil.

Rusiyalı politoloq əmindir ki, baş nazir Paşinyan Münxen konfransında Laçın dəhlizi barədə feyklər səsləndirərkən Azərbaycana təzyiq göstəriləcəyinə ümid edirdi: "Lakin indi Qərbdə heç kəs Azərbaycana təzyiq göstərilməsində maraqlı deyil, çünki Avropa İttifaqı Azərbaycanın enerji ehtiyatlarına kəskin ehtiyac duyur. Amerikalılar kimi avropalılar da Moskva ilə geosiyasi qarşıdurmada İrəvandan istifadə etməyə həmişə şad olurlar, lakin

Bakı ilə münasibətləri korrəksiya etmək istəyirlər".

Ekspert öz mülahizələrini yekunlaşdıraraq bu qənaətə gəlir ki, Qarabağda separatçı layihənin taleyi həll olunub - bu layihə bağlanacaq: "Ermənistan Laçın dəhlizində nəzarət-buraxılış məntəqəsi qoyulmasına razılaşıacaq və Qarabağa nəinki silahların, həmçinin hər hansı qeyri-leqalların axınına da son qoyulacaq. Separatçıların başçıları Ruben Vardanyanın deportasiya edilməsinə artıq razılıq veriblər. Bundan sonra Qarabağ ermənilərinin Azərbaycan cəmiyyətinə və Azərbaycan dövlətinə reintegrasiyası başlanacaq. Prezident İlham Əliyevin şənbə günü dediyi kimi, Qarabağ məsələsi beynəlxalq gündəlikdən çıxacaq, ermənilər Azərbaycan Respublikasının bərabər hüquqlu vətəndaşları olacaqlar. Cənubi Qafqaz tarixinin daha bir ağır səhifəsi bağlanacaq. Əlbəttə, Nikol Paşinyan çalışacaq ki, bu proses Ermənistan üçün maksimum səmərə ilə və şəxsən ondan ötrü minimal siyasi risklərlə baş versin, lakin İrəvanın Qarabağa iddialardan imtina xətti seçməsi bu gün artıq şübhə doğurmur".

Xocalı harayı: 13 yaşlı qadın UNUTMAYAQ

XV əsrdən deyil, XX əsrdən danışırıq. XV əsrdə 13 yaşlı qız ailəsi tərəfindən evləndirilib qadın ola bilərdi. Bu, o əsrin özünəməxsusluğu idi. Lakin mən XX əsrdə 13 yaşlı qızığın hələ həyatın gərcliyini anlamadığı təqdirdə bir andaca qadın olmasından söhbət açmaq istəyirəm.

1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin Xocalıda törətdiyi faciə dünyada analoqu olmayan faciə kimi tarixin səhifələrinə həkk olundu. Həmin gecə yuxuda olan xocalılar gecə yarısı pəncərələrində gün işığına bənzər aydınlıq görərək səhərin açıldığını güman etmişdilər. Lakin səhərin açılmasına hələ saatlar vardı. Səhər açılmırdı, pəncərələrdəki də gün işığı deyildi. O gecə pəncərələrdəki səhərə açılan faciə idi. Ermənilərin pəncərələrə saldıqları işıq əslində zülmət idi. Gəldiklərini, həyatlara nöqtə qoymaq üçün vəhşi heyvan sürüsü kimi gəldiklərini, faciə törədəcəklərini bildiren işarə idi. "Qalxın, sizin üçün gəlmişik" demələri, o gecənin qurbanlarına sonuncu süni bir səhəri göstərmələri idi o işıq...

O "ışıq" müdhiş gecənin başlanğıcı idi. Və beləcə də başladı. Bir azdan yuxudan qan-bağır oyanan insanlar onları nələrin gözlədiyindən xəbərsiz şəkildə əyinlərinə geyinməyə pal-paltar axtararkən nədən düşmən buna da vaxt vermədi. Şirin yuxudan oyanan insanların qulaqlarına gülləbaran səsi doldu. Qapıları təkliklə açıldı. Pəncərələrinin şüşələri silahın qundağı ilə çiliklənib yerə səpələndi.

Ermənilər gəlmişdilər. Yeni bir faciə törətməyə, yeni bir soyqırımı aktını həyata keçirməyə gəlmişdilər. 1905, 1918, 1948-ci illərdə Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrində törətdikləri soyqırımların davamına gəlmişdilər.

Əslində, onlara bu faciə üçün şərait yaradılmışdı. Yoxsa erməni kim idi ki, istədiyi vaxt istədiyi hadisəni törədə. 1990-cı illərdə ölkəmizdə rəhbərlikdə olanlar Qarabağ torpaqlarını rus imperiyasının başında dayananlarla birlikdə ermənilərə satmışdılar. Bu səbəbdən də torpaqlarımız bir-birinin ardınca ermənilər tərəfindən işğal olunurdu. Xocalı da satılan torpaqlardan idi.

O müdhiş gecədə törədilən vəhşilikdən hələ cahan xəbərsizdir. Dünyanın heç bir qütbündə insan övladına qarşı bu cür vəhşilik, fəlakət törədilməyib. O gecə azərbaycanlılara qarşı törədildi bu faciə. Qışın şaxtalı, ayazlı gecəsində Xocalı sakinləri isti yataqlarından qaldırıldı. "Sizə qarşı qətlə gəlmişik, ayağa qalxın",- deyildi onlara. İnsanlar gecənin yarısında təşviş içərisində küçələrə salındı. Əyniyəlin, paltarsız uşaq-böyük süngü, silah ucunda evlərdən çıxarıldı. Güllələndi, öldürüldü. Süngülərə taxıldı. Qalanlar isə canlarını qurtarmaq üçün meşələrə üz tutdular. Əslində, qarşıda onları nə gözləyəcəyini bilsəydilər, heç qaçmağa cəhd etmədilər. Elə qapıla-

rının ağzında, həyətlərində bu dünyaya "əlvəda" deyərkdilər.

Bəli, xocalılar onları qarşıda nələrin gözlədiyindən xəbərsiz idilər. Xəbərsiz idilər ki, ermənilər onları qarabaqara izləyəcək. Bir nəfər sağ qalması deyə öldürəcək. Hələ üstəlik, onların cansız bədənlerini cismani cəzaya da məruz qoyacaq, sağ qalanları isə əsir aparıb olmanın zülmələrini verəcəkdilər.

13 yaşlı qızciğaz da həmin gecə ölməyib sağ qalanlardan idi. Anası ilə birlikdə qaçır, qaçır, çıxış yolunu harada olduğunu bilmədən qaçırdılar. Çıxış yolu yox idi o gecə. Çünki arxanda erməni qəder qatı, əzəzil bir düşmən vardı. "Bunların dərdi torpaq dərdi deyildimi?,-" deyə fikirləşirsən. Torpaqlarımızı alıb "böyük Ermənistan" yaratmaq iddiasında deyildilərmə? Torpağın onlara satıldığını bildikləri halda bəs insanların başına nə üçün o cür oyun gətirirdilər? Deməli, onların tək gözü ac deyildi. Həm də insanlıq, adamlıq acılığı varmı bu canlının qanında, ruhunda. Odur ki, insanlığa yaraşmayan hərəkətlərin hər birini həyata keçirdilər.

Artıq 26-sı səhər saatlarında o müdhiş gecənin qurbanlarının üzündə, bədənlərinin müxtəlif nahiyələrində erməni zülmkarlarının nişanələri görünürdü. Öldürülmüş insanların gözlərinin oyulması, dərilərinin soyulması, dəlmə-deşik edilməsi görəsən hansı insanlığın nəsihidir?

Həmin gecə 13 yaşlı qızciğaz anası da ermənilərin əsir apardığı insanların arasında idi. Mən bu barədə həmin o qızın danışdıqları əsasında hazırlanmış qısametrajlı filmə baxarkən neçə dəfə öldüm, neçə dəfə dirildim, sayını itirdim. Onu sonadək dinlədikse, sanki yerin yeddinci qatından hansısa bir qüvvənin məni aşağıya doğru çəkdiyini, müvazinətim itirdiyimi hiss edirdim. Çünki çox ağır idi. Onu dinləmək çox çətin idi.

13 yaşlı qızı anasının qoynundan saqqallı, yekəpər, üz-gözündən zəhərimar yağan bir erməni dərtdir aparır. Əli anasının əlindən dəqiqələrə dərtdir sonra zorla qoparılan qızciğazın zorla uşaqlığını alıb aparır erməni cəlladı. Elə oradaca bu qızciğazın uşaqlığını nöqtələyir, onu yeni, qan-bağır olacağı bir həyata aparır. Başına anlar sonra nə gələcəyini təxmin belə edə bilməyən bu qızci-

məzdi. Ona görə də sonadək dinlədim. Dinlədim ki, ermənilərə daha çox nifrət edim. Dinlədim ki, yazım, hər kəs oxusun. Bütün gənclərimizin, uşaqlarımızın erməniyə kini-nifrəti birə-beş qat artsın. Unutmayaq. Unutmayaq ki, yenidən bu kimi anları yaşamayaq. Onlardan böyük, qəddar düşmənimizin olmadığını unutmayaq.

13 yaşlı qız az sonra insandan çox canavara bənzəyən "kişinin" zorakılığı ilə qadın olur. Bu anda qızciğaz huşunu itirir. Huşsuz vəziyyətdə nə qədər qaldığını bilmir. Onu bilir ki, oyanan kimi bir-birinin

ğaz erməninin kobud əllərinin sardıqları biləyini nə qədər etsə də, onun əlindən qopara bilmir. Əvəzində şiddətli bir şillə alır və yerə yıxılaraq huşunu itirir.

Bir ananın gözləri önündə balasına verilən bundan ağır zülm nə ola bilər?.. Axı ana onun nə üçün dərtdir, hara, nə məqsədlə aparıldığını da yaxşı bilirdi. Bütün bunların fonunda bu anadan bədbəxt qadın ola bilədimi o anda? Xeyr, ola bilməzdi. Kaş ki, bir daş götürüb balasının başına çırparaq onu öldürərdi ana, amma bunu etməmişdi. Bəlkə də edə bilməmişdi. Lakin kaş ki, edərdi. Biz bəzən övladımıza qiyməyə-qiyməyə onu daha da böyük fəlakət gözlədiyindən xəbərsiz olurduq, deyimi?..

Göz yaşları sel olub axan ananın nəzərləri balasının üzündə idi. "Kaş ki, elə bu şillə ilə öl, heç oyanmaya",- deyə düşünürdü və ananın bu an ondan böyük arzusu da bilməzdi. Çünki oyanan anda balasını nələrin gözlədiyini bilməkdən dəhşətli heç nə ola bilməzdi.

Çox təəssüf ki, qızciğaz bir qəder sonra gözlərini açır. Yıxıla-qalxa ayağa qalxdığı an o yekəpər onun biləyindən yapışib leykə kimi dik götürüb qarşıdakı binaya doğru yollanır. Arxada ananın harayı... Qarşıda qızciğazın harayı... Bu haralar bir-birinə qarşıdıqca qarşıdakı hadisənin dəhşətindən söz açırdı...

Xocalı sakini və Xocalı qurbanı olan qız o anları dəhşətlə danışdı. Bu söhbəti dinlədikcə əllərimi elə sıxmışdım ki, dirnaqlarım ətə keçmişdi. Dodaqlarımı elə sıxmışdım ki, qanayırdı. Lakin yaşadıklarımın heç biri o dəhşətin kölgəsi belə ola bil-

gi o anlar da onunla böyüyür. Çünki anlamağa başlayır. Erməni canavarlarının onu döymədiyi, təhqir etdiyini anlamağa başlayır. Anladığıca da o anlarda ölmədiyinə təəssüf edir. O hadisəni heç cür gözləri önündən kənarlaşdırı bilmir. O hadisələr anbaan bu vaxtından çox-çox əvvəl qadın olan qızın kabusuna çevrilir. Zorla, vəhşiliklə qadın olması...

Mən ona qadın yox, qız deyər müraciət edirəm. Çünki o, bizim üçün elə 13 yaşında, uşaqlığında qalıb. O bizim üçün böyüməyib, 92-də qalıb. Zaman 31 illik kəsiklə araya girsə də, zamanın o başında 13 yaşında olan o qız bizim üçün elə o qızıdır.

Nifrət edir həyata o qız. Çünki uşaqlığı əlindən alınıb. Çünki oyuncağı əlindən alınıb. Əvəzində ona yaşından çox-çox böyük olan elə bir an bəxş olunub ki, həyatını alt-üst edib. Yaşadığı müddətdə bir an belə unuda bilməyəcəyi, onunla üz-üzə dayanan anları bəxş edib. Bir qızın isteklərini məhv edib o anlar. Sevgi əvəzinə zorlanmanı bəxş edib.

Erməni zülmündən əziyyət çəkən, zərər görə, məhv edilən bir həyatdan danışdıq. Halbuki yüzlərlə belə yaşananlar olub. İstər kişilər, istər qadınlarımız, istər uşaqlar, istər böyüklərimiz, ağsaqqal-ağbırçıklarımız erməni vəhşiliyinin müxtəlif formaları ilə üzleşiblər. Nə həyatlar məhv edilib, nə həyatlar yarımçıq qalıb, nə arzular bax bu qızın arzuları kimi gömülüb...

Xocalının o müdhiş gecəsi bu qızciğazımız kimi neçə-neçə qızlarımızın qara alın yazısı olub. Bütün varlığı-ata-anası, bacı-qardaşı, evi-əyişi, sevinci, xoş günü ilə son olaraq 24 fevralda qalan soydaşlarımız var. Yaşadıqları o günləri bir gün sonra-25-dən 26-na keçən gecədən ta bu günədək bir daha yaşamayan insanlar...

Torpaqlarımız alınsa da, işğal etdikləri ərazilərimiz ermənilərdən bir-bir qoparılsa da, bu kimi insanların qisasları alınsa da, onlar o anları yaşayıblar. O anlar indi onlarla ya torpağın altındadır, ya da üstündə. Lakin fərq etməz, gün sanki o gündür. İndicə yaşayıblar kimi hiss edirlər özlərini. Çünki Xocalı sakinləri elə bir vəhşilik yaşayıb ki, o anlar onlar üçün hər günü 26 fevraldır...

Bəli, indi 45-ə yaxın yaşı olan o qızımız kimi. Bizim 13 yaşında qadın olan o qızımız kimi... Heç bilmirəm, indi o, ailəlidir, yoxsa travmaları buna imkan verməyib, harada yaşayır, lakin bildiyim odur ki, o mənim gözümdə 13 yaşlı bir qızıdır. Anasının əlindən bərk-bərk tutmuş, ondan imdad istəyən bir qız.

Erməni zülmü bax, budur, əzizi oxucularımız. Oxuyun və heç vaxt unutmayın. Övladlarınıza danışın, qoy hər bir azərbaycanlı uşaq yaşadığını özəbi haqqında məlumat alsın. Xalqımıza yaşadılan bütün soyqırımlarında belə dəhşətlər olub. Bunları unutmayaq. Unutmayaq ki, erməni-dən qəddar düşmənimizin olmadığını da qulağıma sığdırmaq...

Mətanət Məmmədova

Baharın ilk çərşənbəsi - Su çərşənbəsi

Qışın soyuğundan, şaxtalı havalardan sonra bizi baharlıq isti, ilıq nəfəsi qarşılayır. Bütün canlılar, təbiət fəsilərin ən gözəli hesab olunan baharın tez gəlməsini səbirsizliklə gözləyirlər. Artıq baharın necə dəyərlər, novruzun ilk çərşənbəsi - Su çərşənbəsi bizi qarşılayır.

İlk müjdə özü ilə baharın qoxusunu, ab-havasını da gətirib. İncalara görə baharın ilk çərşənbəsində su mənbələri təzələnir və dağ başındakı qarlar əriməyə başlayır. Su çərşənbəsi ilə bayrama hazırlıqlar başlayır. Deyirlər ki, Tanrı ilk olaraq suyu yaradıb. Odur ki, ilk olaraq su çərşənbəsi qeyd edilir. Su çərşənbəsində suyun müqəddəs mahiyyəti bir daha ifadə olunur. Bütün mifik mətnlərdə su həyat verən, dirildən, xoşbəxtlik gətirən müqəddəs bir inam obyektini kimi çıxış edir. Xalq arasında ona "əvvəl çərşənbə", "gözlə çərşənbə", "sular Novruzu", "gül çərşənbə" də deyilir.

Əlbəttə ki, Novruz bayramı Azərbaycan xalqının zəngin maddi və mənəvi dəyərlərinin mühüm bir hissəsini özündə ehtiva edən böyük mədəniyyət hadisəsidir. Bu bayrama tarixi inkişaf boyunca baxdığımız zaman onun qədim mədəni köklərə və mənəvi qaynaqlara bağlı olduğunu görürük. Keçmişdə olduğu kimi, bu gün də Azərbaycanda, türk dövlətlərində və bir çox qonşu ölkələrdə olduğu kimi, Novruz Bahar bayramı kimi qeyd olunur. Bayrama qədər xalqımız 4 çərşənbəni qeyd edir. Bəzi qədim inanclara görə kainat 4 ünsürdən - su, od, torpaq və küləkdən yaranıb. Aşıqlar da vücudnamələrində "Ab, atəş, xak, badan yarandım", - deyiblər, yəni insan su, od, torpaq və yelə bağlıdır. Qeyd etdiyimiz kimi, birinci çərşənbəmiz Su çərşənbəsi adlanır. Yeni bahara doğru çayların azacıq buz bağlayan yerləri ərilib çaylara tökülür. Torpaq yavaş-yavaş işlanmağa başlayır. Qızlar bulaqlardan şərin, şirın su götürər, evin ətrafına çiləyər, üzlərini yuyardılar. İkincisi çərşənbəmiz Od çərşənbəsi adlanır. Ona görə ki, bahara doğru günəş yavaş-yavaş torpağı qızdırır, isindirir. Od çərşənbəsində tonqallar qalır. Hər ailə üzvünün adına bir şam yandırılır, xonçalar düzəldilir. Üçüncüsü Yel çərşənbəsidir. Yeni yel artıq azacıq oyanmış torpağı, təzəcə çıxmış yaz həsrət gülləri tərpədir, tumurcuqlanan ağacları yellədir. Dördüncüsü Torpaq çərşənbəsidir ki, bu da so-

nuncu çərşənbədir. Gördüyü kimi, birinci çərşənbədən başlayaraq, torpağı ana təbiət su ilə islatdı, günəşlə isitdi, onu yaratmağa hazırladı. Ona görə də ilk yaz əkinini xışlakotlanla məhz torpaq çərşənbəsi günündə başlayardılar.

Novruz bayramında xüsusi şirniyyatlar bişirilir. Çərşənbə və bayram xonçaları bu şirniyyatlarla bəzədilir. Hər bir bişirilən şirniyyatlar bir səma cisimlərinə bənzədir. Qoğal günəşi, şəkərbura ayı, paxlava ulduzları tərənnüm edir. Kosa və Keçəl isə Novruz atributlarıdır. Keçəl qışı, Kosa isə yazı tərənnüm edir.

Bu gün artıq Novruz bayramının ilk çərşənbəsi Su çərşənbəsi qeyd olunur. Bu çərşənbəni "Yalançı", "Əzəl çərşənbə", "Sular Novruzu" da adlandırırlar. Su çərşənbəsində su və su mənbələri təzələnir, arxlar qaydaya salınır, su hövzələrində abadiq işləri görülür, su ilə bağlı müxtəlif səniyyətlər kəcirlir.

SUYA TAPINMA İNAMI

Su çərşənbəsi suya tapınma inamı ilə bağlıdır. Hələ gün doğmamışdan hamı su üstünə gedir, əl-üzünü yuyur, bir-birinin üzərinə su çiləyir, su üstündən atlanır, yaralıların yarasına su çiləyirlər. Xalqın yaradıcılığına görə Su çərşənbəsi günün "təzə su"dən keçənlər, azarını, bezarını ona verənlər il boyu xəstəlikdən uzaq olurlar. Həmin gün su üstündə müxtəlif mərasimlər keçirilir, qədim türklərdə su tanrıları sayılan Aban və Yadanın şərəfinə nəğmələr oxunur.

Su ilə bağlı folklorumuzda maraqlı olan inanclarla rastlaşırıq. Su çərşənbəsində suyun müqəddəs məhiyyəti bir daha ifadə olunur. Bütün mifik mətnlərdə su həyat verən, dirildən, xoşbəxtlik gətirən müqəddəs bir inam obyekti kimi çıxış edir. Süfrəyə su dağılması aydınlıqdır, Su içən adamı qəfil vurmazlar, Su içən adamı ilan çalmaz, Lal axan sudan keçərkən suyum irəlilə, deyirlər, Su olan yerdə dirilik olar, Su murdarlıq götürməz və s. Əlbəttə ki, bu inaclər suyun təmizliyinə, saflığına olan inamdan irəli gəlir. Qoy su çərşənbəsi bütün dünyamıza sülh, əmin-amanlıq gətirsin. Bütün insanların həyatı su kimi şəffaf, parlaq və aydın olsun! Su çərşənbəniz mübarək!

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Fevralın 20-də Sumqayıt şəhər Heydər Əliyev Mərkəzində "Heydər Əliyev ili" ilə əlaqədar Yeni Azərbaycan

Partiyasının Mərkəzi Aparatı tərəfindən hazırlanan və İdarə Heyətinin qərarı ilə təsdiq edilən Tədbirlər Planı çərçivəsində konfrans keçiri-

doğru əmin addımlarla irəliləyir və üçrəngli bayrağımız ən yüksək zirvələrdə qürurla, əzəmətlə dalğalanır. Heydər Əliyev siyasəti yaşayır, onun əbədiyaşar ideyaları və zəngin dövlətçilik irsi Azərbaycan xalqını firavan və parlaq gələcəyə aparır!

Milli Məclisin deputatı Emin Hacıyev çıxış edərək vurğulayıb ki, Heydər Əliyev əsasını qoyduğu

müdrük siyasət uğurla davam etdirilir, möhtəşəm nailiyyətlərlə müşayiət olunur. Dahi Heydər Əliyevin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev onun bütün arzularını yerinə yetirib: "Ulu Öndərin ən böyük arzusu Qarabağın azad edilməsi idi. İndi onun varisi, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin əzəmətli

Sumqayıtda “Heydər Əliyev İli” çərçivəsində tədbir keçirilib

lib. Konfrans iştirakçıları əvvəlcə ümummilli lider, müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin banisi, Yeni Azərbaycan Partiyasının qurucusu Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edib, abidənin önünə gül dəstələri düzüblər.

Tədbirdə ulu öndər Heydər Əliyevin, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərimizin və qardaş Türkiyədə baş vermiş zəlzələ nəticəsində həlak olanların əziz xatirələri bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Daha sonra ulu öndər Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətindən bəhs edən videoçarx nümayiş olunub.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan YAP İdarə Heyətinin üzvü, partiyanın Sumqayıt şəhər təşkilatının sədri Ramiz Hüseynov tarixə nəzər salaraq qeyd edib ki, müstəqil və qalib Azərbaycanın məğrur vətəndaşları ümummilli lider, fenomenal şəxsiyyət Heydər Əliyevin misilsiz xidmətlərini hər zaman yüksək dəyərləndirir, əziz xatirəsinə dərin hörmət və ehtiramla yad edirlər. Çünki müasir və qüdrətli Azərbaycan reallığı Ulu Öndərin ideyalarının tənənəsi, Heydər Əliyev siyasətinin nəticəsidir. O qeyd edib ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin misilsiz xidmətləri sırasında bu gün sıralarında 800 minə yaxın üzvü birləşdirən Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranılması dayanır: "Məhz bu gün də yaradılmasının 30 illiyini qeyd edən Yeni Azərbaycan Partiyası Sumqayıt şəhər təşkilatı yüksək nüfuzla malikdir. Ulu öndər Heydər Əliyev ideyalarının, Prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasətin təbliğatçıları olan partiyanın hər bir üzvü günbəgün möhkəmlənən, qüdrətini artıran, davamlı uğurlara imza atan Azərbaycanın yeni hədəflərə çatmasına öz töhfələrini vermək üçün birlik, həmrəylik nümayiş etdirir. Nə

qədər ki müstəqil Azərbaycan dövləti var, Azərbaycan xalqı var, Heydər Əliyev ürəklərdə yaşayacaqdır!".

Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Zakir Fərəcov bildirib ki, Heydər Əliyev fenomeni xalqımızın milli sərvətidir. Çoxəsrlilik tariximizin ən böyük nailiyyətləri Heydər Əliyev siyasəti ilə bağlıdır. Ulu Öndərin Azərbaycan xalqı və dövləti qarşısındakı əvəzedilməz xidmətləri onun fəaliyyətinin bütün mərhələlərini əhatə edir. Ümummillî Liderin həm SSRİ dövründə, həm də müstəqillik illərində ölkəmizə rəhbərlik etdiyi dövəmdə görülmə işlər respublikamızın qüdrətinin artmasıyla, Azərbaycanın tarixi nailiyyətlərə qazanmasına xidmət edib. Xüsusilə də, müdrik dövlət xadiminin müstəqillik illərində Azərbaycana rəhbərlik etdiyi mərhələ sabitlik, tərəqqi dövrü kimi tarixə həkk olunub. Azərbaycanda uğurlu dövlət quruculuğu həyata keçirilib, bütün sahələrdə köklü islahatlar aparılıb, ölkəmizin beynəlxalq əlaqələri inkişaf etdirilib, dünyada mövqeyi möhkəmlənib. Ona görə də dövlətçilik tariximizin Heydər Əliyev dönəmi Azərbaycan xalqının və tarixin yaddaşında sabitlik, rifah, yüksəliş, intibah anlayışları ilə assosiasiya olunur. Xalqımız həm də ona görə xoşbəxtdir ki, Heydər Əliyev ideyaları yaşayır, onun siyasəti layiqli varisi və alternativsiz siyasətinin uğurlu davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən müvəffəqiyyətlə həyata keçirilir.

Tədbirdə çıxış edən Milli Məclisin üzvü, Ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsinin sədri Hicran Hüseynova söyləyib ki, bu gün müasir müstəqil Azərbaycan Ümummilli Liderimizin görmək istədiyi kimi qüdrətlidir, öz qüdrətini günbəgün artırır, yeni hədəflərə və nailiyyətlərə

ti və qətiyyəti sayəsində Qarabağ azad nəfəs alır. Azərbaycan xalqı hər zaman dahi Heydər Əliyevi sonsuz ehtiram və məhəbbətlə yad edəcək”.

"Qarabağ" ordenli, Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin giziri şəhid Şəhriyar Quliyevin həyat yoldaşı Pərvin Quliyeva qeyd edib ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən sosial siyasətin əsas istiqamətləri müharibə veteranlarının, ailələrin, şəhid ailələrinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, onların problemlərinin vaxtında həllinə nail olunması, hər cür qayğı ilə əhatə olunması təşkil edir. 44 günlük Vətən müharibəsindəki tarixi qələbədən sonra müharibə əlillərinin, şəhid ailələrinin, qazilərimizin sosial şəraitlərinin daha da yaxşılaşdırılması istiqamətində çox mühüm işlər görüldüyünü və bu prosesin davam etdirildiyini vurğulayan Pərvin Quliyeva onlara göstərilən diqqətə və qayğıya görə Prezident İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevaya öz minnətdarlığını bildirib.

Sonda çıxış edən Sumqayıt şəhər 3 sayılı Ailə sağlamlıq mərkəzinin baş həkimi Maisə İsmayılova Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq Sərəncamı ilə 2023-cü ilin "Heydər Əliyev ili" elan edilməsini tarixi hadisə adlandıraraq, bunun dahi şəxsiyyəət Heydər Əliyevin müstəsna xidmətlərinin, zəngin həyat və fəaliyyətinin daha yaxından öyrənilməsi üçün böyük fərsət olduğunu iştirakçıların diqqətinə çatdırıb.

Sonda YAP sıralarına yeni qoşulmuş gənclərə üzvlük vəsiqələri təqdim olunub. Bir qrup partiya fəali YAP Sumqayıt şəhər təşkilatı tərəfindən fəxri fərmanlarla təltif edilib.

Fransada pensiya islahatına dair qanun layihəsinə qarşı etirazlar davam edir. Ötən həftə dördgünlük müzakirələrdən sonra pensiya islahatına dair qanun layihəsinin müzakirələri fevralın 13-də yenidən başlayıb. Ancaq solçular tərəfindən irəli sürülmüş 16 min dəyişiklik təklifinin bu həftə ərazində müzakirə edilməsinin mümkünsüzlüyü bildirilir. Həmkarlar ittifaqları martın 7-də bütün sahələrdə "Fransanı dayandırmaq" devizi ilə davamlı tətillər etmək çağırışı ediblər. Ümumi Əmək Konfederasiyası (CGT) enerji, dəmir yolları, eləcə də şəhərlərdə ictimai nəqliyyat işçilərinin tətilinin vacibliyini qeyd edib. Fransa demokratik Əmək Konfederasiyası (CFDT) isə "ölü şəhər" ifadəsindən istifadə edib. Həmkarların həmkarlar ittifaqları Milli Assambleyada pensiya islahatına dair qanun layihəsini dəstəkləyən

Fransa sosial problemlər girdabında: Bat ki, batasan

Başlı digər ölkələrin daxili işlərinə müdaxilə etməyə qarışan Makron hakimiyyəti öz xalqının problemlərinin həlli ilə məşğul olmaq istəmir

iqtidarıönlü deputatlara seçicilərini itirəcəkləri ilə bağlı risklərini olduğunu eşitdirirlər.

Ölkədə ictimai nəqliyyat və təhsil sahəsində çalışanlar etirazlara qoşulduğu üçün milyonlarla vətəndaş alternativ nəqliyyat vasitələri tapmalı, evdən işləməli və ya məktəb yaşlı uşaqlarına baxmaq üçün vaxt ayırmalı olub. Paytaxtın nəqliyyat operatoru olan RATP bildirib ki, Paris metrosu və şəhərrətrafı dəmir yolu xidmətləri ciddi şəkildə məhdudlaşdırılıb. Ölkənin dəmir yolu operatoru SNCF isə yüksək sürətli qatarların yalnız üçdə birinin işləyəcəyini proqnozlaşdırır və insanları evdən işləməyə çağırır. Ölkənin nəqliyyat sektorunun əməkdaşları tətil etdiyi üçün hərəkət iflic vəziyyətdədir. Fransa Dəmir və Hava Yolları şirkətləri tətil etdikləri üçün qatarların hərəkəti pozulub və uçuşlar ləğv edilib. "TotalEnergies" şirkətinin neft emalı zavodunda və eh-

tiyat anbarlarında bəzi sahələrdə işçilərin 75 faizi, bəzilərində isə 100 faizi tətil edir. Müəllimlərin 50 faizi etiraz tətilinə qoşulub.

Fransada cərəyan edən son hadisələr, etiraz aksiyalarına səbəb olan insanların üzləşdikləri çox sayda sosial problemlər onu göstərir ki, başlı digər ölkələrin daxili işlərinə müdaxilə etməyə qarışan Makron hakimiyyəti öz xalqının problemlərinin həlli ilə məşğul olmaq istəmir. İnsan haqlarını, azadlıq, bərabərlik və qardaşlıq prinsipini "müdafiə" edən ölkənin hüquqlarını tələb edən öz xalqına belə yanaşması dünya mediasında özünə yer tapdı.

Dünyaya demokratiya, insan haqları dersi keçən Fransa dinc aksiya iştirakçılarna qarşı da elə öz "prinsiplərinə" uyğun hərəkət edir. Belə ki, sosial tələblər səsləndirən insanlara zor tətbiq edilir, həbs olunurlar, polis onların üzərinə atlarla hücum edir, gözyaşardıcı

cı qazlardan, dəyənəklərdən istifadə edir. Eyni ssenari bir sıra digər Avropa ölkələrində də tətbiq olunur. Amma Fransa həmişə olduğu kimi, bu məsələdə də bir addım "öndədir". Sosial tələblər irəli sürən "Sarı jiletlərə" qarşı Fransa hakimiyyətinin amansız davranışı hər kəsə məlumdur.

Ölkəni bürüyən etiraz dalğası azmış kimi, Makron hökuməti siyasi gərginliyə səbəb olan PKK terror təşkilatı etirazçıları susdurmaqda da acizlik göstərir. Fransa mətbuatında yer alan xəbərlərə görə, PKK tərəfdarları Parisdə 3 nəfərin ölümü ilə nəticələnən silahlı hücumu etiraz əlaməti olaraq Marseldə də yürüş keçirmişlər. Rəsmi Paris bu hadisələrdə 31 Fransa polisinin yaralandığını mətbuata açıqlamışdı. Ədalət və İnkişaf Partiyasının sözcüsü Ömər Çelik və digər türk siyasətçiləri məsələyə birmənalı olaraq Fransa tərəfinin terror aktlarında

bu qədər yumşaq rəftarını qınamışdı. Daxili problemlərinin həllində uğursuz olan Fransa hökuməti terror qruplaşmalarına da ölkə daxilində ixtilaf yaradmağa imkan verir.

Makron hakimiyyəti əhalinin problemlərini həll etmək əvəzinə, digər ölkələrdə öz təsir gücünü artırmaq üçün böyük vəsait sərf edir ki, bu da dövlətin borclarının artmasına səbəb olub. İndi xalqın cibinə girməklə bu borcları kompensasiya etməyə çalışır. Xalq Makron hakimiyyətindən vəziyyəti dəyişmək üçün təcili addımlar atmağı gözləyir. Əks halda, Makron elə xalqın istəyi ilə hakimiyyətdən getməli olacaq. Ümumiyyətlə, Emmanuel Makron Fransanın tarixində ən uğursuz dövlət başçısı hesab olunur. Onun siyasəti qarşıdurma yaratmaq, digər ölkələrin daxili işlərinə burun soxmağa hesablanıb.

Vətəndaşlarının təhlükəsizliyi-

ni və normal yaşayış standartlarını təmin edə bilməyən Makron rejimi terrorçu qüvvələrin böyük dəstəkçisi olmaqda davam edir. Etiraz aksiyalarından da göründüyü kimi, öz haqlarını tələb edən Fransa vətəndaşlarına dövlətin münasibəti ziddiyyətlidir. Belə ki, terrorçu qüvvəni təmsil edən iştirakçılara qarşı sadəcə gözyaşardıcı qazdan istifadə edən mühafizə orqanları yerli vətəndaşlara plastik mermilərlə atəş açaraq cavab verir. Bu da öz növbəsində Fransanın humanitar və insan azadlığı prinsiplərini necə pozduğunu sübut edir.

Bölgədə sülhün, təhlükəsizliyin, sabitliyin təmin edilməsinə mane olmağa qarışan Emmanuel Makronun Ermənistanı dəstəkləməyə, eyni zamanda, Avropa Parlamenti kimi qurumları Azərbaycan əleyhinə qızıqdırmağa başı o qədər qarışmış ki, ölkəsindəki vəziyyəti unudub, vətəndaşlarının nə istədiyini eşitmək fikrində belə deyil. Hər zaman "demokratiyanın beşiyi" kimi təqdim edib, digər dövlətləri demokratik prinsiplərə riayət etməməkdə ittiham edən Fransada bu gün qanunazidd hadisələr yaşanır, insan hüquqları pozulur, vətəndaşa polis zorakılığı tətbiq olunur, polis vətəndaşlara hücum edir, onları dəyənəklə döyür, yerdə vəhşicəsinə sürüməkdən utanmır. Görünən odur ki, insani dəyərlərin, vətəndaş hüquqlarının "müdafiəçisi" olaraq tanınmağa çalışan Fransada vəziyyət heç də dünyaya nümayiş edildiyi kimi deyilmiş. Özü-nü demokratiyanın beşiyi kimi dünyaya sırımağa çalışan, insan

hüquq və azadlıqlarının qorunmasını ən ali dəyərlər olaraq dövləti üçün əsas şüara çevirməyə hər vaxt can atan Fransa hökuməti, əslində bütün bu prinsiplərdən nə qədər uzaq olduğunu bir daha nümayiş etdirmiş oldu.

Keçmiş müstəmləkəçilik və soyqırımı siyasəti ilə zəngin olan Fransanın, onun hökumətinin Ermənistanı və onun təcavüzkar siyasətinə dəstəyi əslində təəccüb doğurmur. Siyasətləri eyni dəyərlərə söykənənlərin də demokratiyaya yanaşmaları da oxşardır. İnsan hüquqlarının kobud şəkildə pozulması bu ölkələr üçün adi haldır. Əməldə demokratik dəyərləri maraqlarına qurban verib, üzde "demokratiyanın beşiyi" görüntüsünü yaranan Fransa hazırda beynəlxalq münasibətlər sisteminə etimadın ən zəif olduğu ölkələrdən biridir.

Yaqut Ağashəhqi

Heydər Əliyev-100

(Əvvəli ötən sayımızda)

Bütün bunlardan imperiyanın mərkəzinə, Kremldə xəbərdar olmaya bilməzdilər. Üstəgəl, o dövrdə ittifaqda çox geniş yayılmış "TT-KAR", sonradan Sovet DTK-nın "TT-RAK" adlandırdığı müəmmalı söz-söhbət! Bu gün SSRİ DTK-nın və Sov.İKP MK-nın arxivlərinə əlimiz çatmasa da, hələ o dövrdə ittifaqı bürümüş bu söz-söhbət haqqında bəzi məlumatlar əldə etmək mümkün oldu. TT- rus dilində olub "TÜRK ÜÇLÜYÜ" mənasını verən "Turetskaya Troyka", KAR (sonradan RAK) isə Kunayev, Aliyev, Rəşidov soyadlarının baş hərfləri idi. SSRİ-də bir vaxtlar haqqında danışılması belə qadağan olunan türkçülük ideologiyasının, türk tarixinin 70-ci illərdə ittifaqda açıq ideoloji xəttə çevrilməsi, Türkologiya institutunun, "Sovetskaya Türkologiya" jurnalının yaradılması, Olcas Süleymanovun "AZ İ YA" kitabının işıq üzü görməsi, bir sıra tarixçi alimlərin on illər boyu qadağan olunmuş Türk tarixinə obyektiv baxışla müraciət etməsi türk dirçəlişinə gətirib çıxarmalı idi ki, bu da ən ciddi siyasi məqsədlərin reallaşmasına yönəlmiş uğurlu tarixi missiya idi. 1982-ci ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü seçilən və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini təyin edilən Heydər Əliyevin ittifaq rəhbərlərindən biri kimi həyata keçirdiyi ən möhtəşəm fəaliyyətlərindən biri, yenə türk xalqlarına tarixi xidməti ilə yaddaşlara həkk olunmuşdur. 1948-ci ildən tikilməyə başlamış "Əsrin Tikintisi" adlandırılan Baykal-Amur Magistralının 1982-87-ci illərdə uğurla başa çatdırılmasını təmin edən Heydər Əliyev bununla türk xalqlarının birliyinin reallaşması yolunda ən ciddi tarixi addımlardan daha birinin müəllifi oldu. Bu magistralın keçdiyi bütün ərazilərin sakinlərinin türk mənşəli xalqlar olduğunu xatırlatmaq, dediklərimizin təkzibolunmaz fakt olduğuna əmin olmaq mümkündür.

Mixail Qorbaçovun antitürk siyasətində Heydər Əliyev nişangahı

Qəribədir ki, Mixail Qorbaçov imperiyanın başına keçdikdən sonra bütün hücumlar Kunayev-Əliyev-Rəşidov üçlüyünə və onların təmsil etdikləri xalqlara qarşı yönəlmişdi. 1983-cü ildə Şərəf Rəşidovun müəmmalı şəkildə vəfat etməsindən sonra, əvvəl Dinməhəmməd Kunayevi, sonra Heydər Əliyevi vəzifələrindən uzaqlaşdırmaqla kifayətlənməyən M.Qorbaçov hakimiyyəti, ilk qanlı hücumlarını da müxtəlif formalarda bu üç qüdrətli şəxsiyyətin mənsub olduqları xalqlara qarşı yönəldirdi. İlk dəfə Qazaxıstanda qeyri millətin nümayəndəsinin respublikaya rəhbər təyin edilməsinə etiraz edən xalqın qanı axıdıldı. Ardınca Azərbaycanda Qarabağ, Özbəkistanda Oş problemləri süni şəkildə yaradıldı və idarə olunaraq qanlı qırğınlara gətirilib çıxarıldı. Azərbaycanda gedən milli azadlıq mücadiləsindən xəbərdar olan Moskva bu xalqı yenidən yerində oturtmağın ssenarisini hazırladı. Ən yaxşı ssenari də, 1923-cü ildə gələcəyə hesablanaraq Azərbaycanın bətnində yaratdıqları Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin erməni qul-beçələrini hərəkətə gətirməkdən ibarət ola bilərdi. Lakin bunun üçün ilk növbədə Heydər Əliyev fenomeni zərərsizləşdirilməli idi...

Ulu Öndər Heydər Əliyevi kənarlaşdırmaq Kreml üçün bir neçə baxımdan vacib idi. Birincisi, SSRİ-nin ali milləti olan rus xalqı ilə müqayisədə türklərin artmaqda

AZADLIĞIN HEYDƏR ƏLİYEV YOLU

Türkçülük ideologiyasının bərpası

olan fəallığının və türkçülüyn getdikcə daha geniş vüsət almasının qarşısı alınmalı idi. Bu ideologiyanın əsas müəlliflərindən olan Heydər Əliyev ölkə rəhbərliyində qaldıqca buna imkan olmayacaqdı. İkinci və başlıca səbəblərdən biri isə M.Qorbaçovun erməni lobbisi ilə məlum işbirliyində olması idi. SSRİ-nin sütunlarının laxladığını yaxşı başa düşən və bunda türk xalqlarının yetişdirdiyi liderlərin tarixi rollarını yaxşı anlayan Qorbaçov və yaxın ətrafı imperiyanı qoruyub saxlamaq üçün millətlər arasında ədavətin sınıanmış üsul olduğunu bildirdilər. Azərbaycanda ən münbit şərait olmasına baxmayaraq Heydər Əliyevin Sovet rəhbərliyində olması müqabilində bu şəraitdən də yararlanmaq mümkün deyildi. Bunu yaxşı anlayan sovet rəhbərliyi Heydər Əliyevə qarşı fəaliyyəti məhz onun əleyhinə kütləvi teleqramlarla, məktublarla, eyni zamanda Azərbaycana rəhbərliyi dövründə guya "pe-repiska" işlərinə rəhbərlik etməsinə bəhanə gətirərək onun rəhbərliyi dövrü Azərbaycanın əsas iqtisadi rıçaqlarında ittifaq əhəmiyyətli yoxlamalarla gerçəkləşdirməyə başladı. Nəticə isə birmənalı idi: Heydər Əliyevi təqsirləndirmək üçün bir fakt belə əldə edilmədi və edilə də bilməzdi...

Kremlin Qarabağ ssenarisi və kükrəyən Milli Azadlıq Hərəkatı

Mənbələrdən əldə etdiyimiz faktlar sübut edir ki, məhz Heydər Əliyevin sovet rəhbərliyindən kənarlaşdırılmasından bir neçə həftə sonra M.Qorbaçovun müşaviri Ağambekyanın Parisdə, Daşnaksutyun partiyasının fəalları qarşısında Qarabağın Azərbaycan tərkibindən alınıb Ermənistanla ilhaq edilməsi haqqında məşhur çıxışına ilk reaksiya da yenə Heydər Əliyevdən gəldi. Siyasi büronun bir neçə üzvü ilə telefonla əlaqə yaradan Heydər Əliyev bu siyasətin yanlış olması, nəticənin çox ağır olacağı haqqında etirazlarını çatdırır. Eyni zamanda tamamilə məxvi şəkildə Moskvada yaşayan, Əlibaba kimi tanınan, əslən Yevlax rayonundan olan Asif adlı şəxs vasitəsilə Bakıya, o zaman ADU-nun rektoru işləyən, Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi Kamran Bağirovun qardaşı Faiq Bağırzadəyə və akademik Xudu Məmmədova müqavimət hərəkatı yaratmaq haqqında tövsiyə göndərir. Kreml erməni lobbisi ilə razılaşdırılmış bu siyasətdən imtina etmək fikrində deyil-

di. Lakin bu bir faktdır ki, 1988-ci il fevral ayının 21-də Sov.İKP MK Siyasi Bürosunda Qarabağ ermənilərinin iddiasına, "Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti" Xalq Deputatları Sovetinin əsassız və Azərbaycan SSR-in Konstitusiyasına zidd Qərarına baxılarkən, yenə məhz Heydər Əliyev tərəfdarları olan siyasi büro üzvləri bu iddianın qəbul edilməz olduğunu bildirmiş, nəticədə iddia rədd edilmişdir. Bununla belə, Moskva istəyini reallaşdırma bilməmişdi. Kremlə lazım olan münaqişənin yaradılması, qan tökülməsi idi ki, bu da Ağdamda və Sumqayıtda baş vermişdi. Ulu Öndər Heydər Əliyev bütün bunların Azərbaycan xalqının azadlıq savaşına qarşı açılmış cəbhə olduğunu yaxşı bilirdi. Elə buna görə də Azərbaycanda müstəqillik uğrunda savaşa qalxmanın vaxtının yetişdiyinə qərar verdi. Bütün xalqın Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyi şüarları altında ayağa qalxması ilə bağlı lazımı adamlara göstərişlərini çatdırdı. Artıq Bakıda, eləcə də respublikanın digər şəhər və rayonlarında xalq Azərbaycanın azadlığı uğrunda ayağa qalxmağa başlamışdı.

Lakin Qorbaçov hakimiyyəti nəyin bahasına olursa-olsun Azərbaycan xalqını mütləqiyyə vadar etmək, əgər tabəsizlik etsələr Qarabağın Ermənistanla verilməsini təmin edəcəkləri fikri ilə qorxutmaq məqsədi güdürdü. Vəziyyəti nəzarətə almağın mümkün-süzlüyünü gören Azərbaycan KP MK-nın o zamankı birinci katibi Kamran Bağirov istefa verməyə məcbur oldu və Moskva dilini, adət-ənənəsini unutmuş, xalqın psixologiyasından xəbərsiz, yüngül təbiətli Əbdürrəhman Vəzirovu respublika rəhbərliyinə gətirdi.

Cəmi bir neçə aydan sonra Vəzirovun bacarıqsızlığını və xəyanətini görən xalq yenidən meydanlara axışmağa başladı. Bütün baş verən hadisələrin xronoloji ardıcılığını təqdim etmək fikrinə olmasaq da, bir sıra mühüm məqamlara toxunmağı zəruri sayırıq. Maraqlı burasıdır ki, 1988-ci ilin noyabr-dekabr meydan hərəkatı amansızlıqla yatırıldıqdan sonra Moskvadan gələn istintaq qrupunun üzvləri bütün sorğu-suallarını Heydər Əliyevlə bağlı qururdular. Bu fakt onu deməyə tam əsas verir ki, Kreml Azərbaycan xalqının azadlıq uğrunda apardığı mübarizənin baş memarı və hərəkatverici qüvvəsinin məhz Heydər Əliyev olduğunu bilirdi. Sadəcə, bu yöndəki fəaliyyətini o qədər müdrikliklə, məxviliyin tam qorunması ilə qurmuşdu ki, SSRİ-nin hüquq-mühafizə və Xüsusi Xidmət orqanları bunu sübut edəcək heç bir konkret fakt əldə edə bilmirdilər. Bakıdakı Milli Azadlıq Hərəkatı fəalları həbs edildikdə, məhz onları Heydər Əliyevlə bağlı danışmağa vadar etmək istəyirdilər.

Qürurverici tarixi faktdır ki, cildlərlə həzirlənən cinayət işlərində, bütün çabalarına rəğmən Moskvadan idarə olunan bəzi ünsürləri nəzərə almasaq, bir nəfər də olsun Heydər Əliyevin əleyhinə ifadə verməmişdir. Bütün bunlar Azərbaycan xalqının yenilmədiyi, azadlıq iddiasından vaz keçmədiyi anlamına gəlirdi. Ermənilərin iddiasından vaz keçməsi, Ermənistanda yaşayan azərbaycanlıların son nəfərinə qədər bu ölkədən deportasiya edilməsi, Qarabağda Volskinin rəhbərliyi altında, birbaşa Moskvaya təbə olan Xüsusi İdarəetmə Komitəsinin yaradılması, Qarabağda və onunla həmsərhəd Ağdam rayonunda Xüsusi Vəziyyət elan edilməsi, komendant saatının tətbiq olunması, 1988-ci ilin noyabr-dekabr aylarında 17 sutkalıq fasiləsiz mitinq və tətill hərəkatının amansızlıqla yatırılması və digər təzyiqlərdən dırnaqarası "dərslər almayan", azadlıq uğrunda savaştan geri çəkilməyən Azərbaycan xalqına növbəti gözdəgi vermək qərara alındı. 1989-cu ilin yayında Sovet İttifaqı rəhbərliyi SSRİ Ali Sovetinin Qarabağ problemi üzrə komissiyasını yaratdı. Komissiyaanın sədri, ukraynalı yazıçı, ictimai xadim Boris İliç Oleynik komissiya üzvləri ilə birgə Qarabağa gələrkən burada bir qrup Azərbaycanlı ilə digər komissiya üzvlərindən kənar, təkbətək görüş keçirir və bu görüşdə Moskvada Heydər Əliyevlə gizli görüşdüyünü, ondan lazımı təlimatlar aldığını, problemin tarixi kökləri haqqında hər şeyi öyrəndiyini bildirir. Həmçinin B.İ.Oleynik M.Qorbaçovun ondan Qarabağın Ermənistanın tərkibinə verilməsini məqsəduyğun hesab edən rəy hazırlamağı tapşırıldığını, ancaq Heydər Əliyevlə görüşdən sonra həqiqətin harda olduğunu anladığını, belə bir rəyin yazılmasının tarixi ədalətsizlik olduğunu deyir və buna getməyəcəyinə hər kəsin əmin olmasını istədiyini bildirir.

B.İ. Oleynik onu da qeyd edir ki, Heydər Əliyevlə görüşdən sonra komissiya sədrliyindən imtina etmək istəmiş, lakin yenə Heydər Əliyevin tövsiyəsi ilə imtina fikrindən vaz keçmişdir. Belə ki, o, vaz keçdiyi təqdirdə kimisə təyin edə və o da M.Qorbaçovun istədiyi rəyi yazsa, imzalaya bilərdi. Ona görə də Heydər Əliyevin tövsiyəsi ilə bu missiyanı sonadək özünə götürməyə qərar verir. Beləliklə, 1989-cu il iyul ayının sonlarında araşdırmanı başa vurub Moskvaya qayıdan komissiya, başda B.İ.Oleynik olmaqla, Heydər Əliyevin müdrikliyi sayəsində, M.Qorbaçovun bu istəyini də ürəyində qoymuş oldu. Bundan az sonra, 1989-cu ilin avqust ayından etibarən paytaxt Bakıda və regionlarda yeni mitinq və tətill hərəkatı vüsət almağa başladı. Xüsusi vəziyyət və komendantlıq rejimi şəraitində kükrəyən bu hərəkatın nəticəsi olaraq artıq suverenliyini rəsmən elan etmiş və Qarabağda Kremlin təyin etdiyi Xüsusi İdarəetmə Komitəsinin ləğv edilməsini parlament səviyyəsində tələb edən Azərbaycan xalqına daha ağır "dərslər" verilməli idi. Hadisələrin bu yöndə inkişaf etdiyini görən Heydər Əliyev nələr baş verəcəyini əvvəlcədən proqnozlaşdıraraq, bu ağır günlərdə xalqının yanında olmaq istəyi ilə ittifaq rəhbərliyinə müraciət edərək onun zorla saxlanıldığı Moskvanı tərk edib Vətənə, Azərbaycana

gəlməsinə şərait yaradılmasını təkidlə tələb edir. Lakin bütün tələblər cavabsız qalırdı. Nəhayət azadlıq uğrunda kükrəyən xalqın səsinə batırmaq üçün xüsusi ssenari ilə hazırlanmış 1990-cı il 20 Yanvar qırğını törədildi. Özünün və ailə üzvlərinin həyatını təhlükəyə ataraq, bu qanlı hadisəyə etiraz səsinə qaldırması isə Ulu Öndərin millətine, xalqına nə qədər bağlı olduğunu göstərən tarixi məqamlardandır.

Vətənə dönüş...

20 Yanvar qırğınından sonra artıq Heydər Əliyevin dözümlü tükənmişdi. Sovet İttifaqının dağılması zamanı yetişirdi və bu tarixi şəraitdən xalqın azadlığı naminə planlı, müdrik addımlarla maksimum yararlanması lazım idi. Kremlin ssenarisi ilə Azərbaycanın o dövrki hakimiyyəti, onunla bərabər Milli Azadlıq Hərəkatına salınmış bir qrupun məhz imperiya maraqlarına xidmət etməsi, sonda xalqın istiqlal arzularının puç olmasına gətirib çıxara bilərdi. Məhz Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında 70-ci illərdə formalaşmış, müstəqillik savaşına hazır vəziyyətə gətirilmiş xalq yanlıs yollarla növbəti uğursuzluğa düşər edilə bilərdi. Sovet İttifaqında vəziyyətdən kənarlaşmış, ittifaq rəhbərliyində təmsil olunmuş dövlət xadimlərinin müxtəlif yollarla zərərsizləşdirmə metodları mövcud idi. Demək olar ki, 70 il ərzində Sovet İttifaqında yüksək vəzifələr tutmuş heç bir dövlət xadimi vəzifəsindən kənarlaşdırıldıqdan sonra müstəqil həyat yaşaya bilməmiş, daim ciddi nəzarət altında, xüsusi rejimdə saxlanılmış, imkan düşən kimi həyatına son qoyumuşdu. Heydər Əliyevə qarşı da bütün vasitələrdən istifadə edilməsinə baxmayaraq, yaradanın köməyi və özünün müdrik, düşünülmüş addımları ilə həm özünü, həm də yaxınlarını, ailə üzvlərini bu repressiv addımlardan qoruya bilirdi.

Beləliklə, bütün təqiblərə, təzyiqlərə, ciddi nəzarətə baxmayaraq özünün və ailə üzvlərinin həyatını təhlükəyə ataraq Moskvanı tərk etməyə, canından da çox sevdiyi Azərbaycana dönməyə qərar verir. Bu dönüşdə özünü və ailə üzvlərini hansı təhlükələrin, hansı hücumların gözlədiyini əvvəlcədən hesablayan Heydər Əliyev, xalqının dar günlərində yanında olmaq, yaradanın onun canına, qanına əta etdiyi tarixi xilaskarlıq missiyasını sona qədər yerinə yetirmək üçün bütün bunları qəbul etdi. Fəqət onun Azərbaycan, Bakıya gələ bilməməsi üçün həm ittifaq rəhbərliyi, həm də ittifaqın istəklərindən çıxmağa özündə güc tapa bilməyən o zamanlı Azərbaycan rəhbərliyi hər cür üsullara əl atırdı. Heydər Əliyevin Bakıya gəlməsinə çalışanlar təqib edilir, onun yaxın qohumlarının və əlaqə saxladığı dostlarının telefonları dinlənilir, bütün planlar öyrənilir və bu planların qarşısı hər vasitə ilə alınır. Azərneşrin direktoru, görkəmli ziyalı Əjdər Xanbabayevin qetli, sayızsız-hesabsız insanların orqanlara çağırılaraq hədə-qorxu ilə Heydər Əliyevin gəlişinə yardım etməkdən uzaqlaşdırılması kmi repressiv addımlar atılmasına baxmayaraq, nəhayət bu tarixi dönüş baş verdi...

Moskvada xüsusi nəzarət altında olmasına rəğmən Azərbaycanda baş verən proses-

lərə ən kritik məqamlarda belə müdaxilə etməyi və Kremlin planlarını pozmağı bacaran Heydər Əliyevin Azərbaycana dönüşü təkcə Kremlə narahət etmirdi. Şəxsi ambisiyalarını ümummilli mənafeərdən üstün tutan o zamanlı hakimiyyət yetkililəri və İttifaqın başbirlənlərinin əli ilə Azərbaycan Xalq Cəbhəsinə salınmış qrupun üzvləri də bu dönüşdən narahatlıq keçirməyə başladılar. Xüsusilə, gələcəkdə, dağıdılaraq yenidən qurulması planlaşdırılan SSRİ-nin rəhbərliyinə gətirilməsi nəzərdə tutulan, bu məqsədlə bütün respublikalarda olduğu kimi Azərbaycanda da qurduğu şəbəkənin üzvləri olan, hərəkatın içərisinə salınmış adamlar, məhz yuxarıdan verilən göstərişlə Heydər Əliyevə qarşı gizli cəbhə açmışdılar. SSRİ-nin yeni kadrlarla yenidən qurulmasını planlaşdırıran Kremlin bu siyasətini də pozacaq ən ciddi maneə məhz Heydər Əliyevin olduğunu yaxşı bilirdilər və bütün qüvvələri ona qarşı səfərbər etmişdilər. Bir tərəfdən M.Qorbaçovun rəhbərliyi altında ittifaq rəhbərliyinin, ittifaqın xüsusi xidmət orqanlarının, digər tərəfdən dünya erməni lobbisinin məhv etməyə çalışdıqları Heydər Əliyevə qarşı canından çox sevdiyi doğma Vətəndə üçüncü cəbhə açılmışdı. Yaranmış vəziyyətdə Bakıda onun əl-qolunu bağlayacaqlarını, xüsusilə, onu sevməyən insanların da əziyyət çəkəcəklərini görən Heydər Əliyev Azərbaycanın bir parçası olan Naxçıvana yola düşməyə məcbur oldu.

Bu gün hər kəsi ciddi düşündürən bir sual var: Məhz Heydər Əliyevin sayəsində vəziyyə pillələrə ilə irəliləmiş o dövrün hakimiyyət yetkililəri nədən ittifaqın ən qətiyyətli və ən müdrik dövlət xadimi olmuş bu fəvqəladə qüdrət sahibinə qarşı idilər? Təkcə vəzifələrini itirmək qorxusunu onları buna vadar edirdi? Bütün təqiblərə, təzyiqlərə, haqsız hücumlara rəğmən tarixi xilaskarlıq missiyasını sona çatdırmaq, azad, müstəqil Azərbaycan arzularını reallaşdırmaq duyğuları ilə mənən silahlanmış Heydər Əliyev artıq dönmüşdü. Artıq müqəddəs arzularını yerinə yetirmək üçün Vətəninə idi. Və canından çox sevdiyi bu Vətən onu sevmə-sevə ağışuna almışdı, bu millət onun dönüşünün ilahi dönüş olduğuna inanmışdı. İnanmışdı və inamında yanılmamışdı. Hələ çox çətinliklər, ağır mübarizə dövrü gözləyirdi Onu. Bunu bilirdi və bilərəkdən özünü bu çətinliklərin qoynuna atdı. Həm də sevmə-sevə!..

Sonda

Ulu Öndərin Vətənə dönüşündən sonrakı fenomenal fəaliyyəti indiki nəslin şahidliyi ilə reallaşdığından, yazının bu hissəsini burada tamamlamağa qərar verdim. Əminəm ki, tanrının Azərbaycana və ümumən türk dünyasına bəxş etdiyi bu ilahi qüdrət sahibinin fəaliyyətinin cildlərlə kitablara sığışmayan bu dövrü haqqında xüsusi araşdırmalara və analitik təhlillərə əsaslanan sayızsız-hesabsız əsərlər yazılacaq. Və bu əsərlər HEYDƏR ƏLİYEVİN xalqı və türk dünyası qarşısındakı fenomenal xidmətlərinin bütün məqamları haqqında geniş təsəvvürə malik olmaqda sadəcə insanlara yaxından kömək edəcəklər. İndilikdə isə HEYDƏR ƏLİYEVİN xalqı və türk dünyası qarşısındakı xidmətlərinin ən qısa

xarakteristikası ilə yazıya yekun vurmaq istərdik. HEYDƏR ƏLİYEV:

- Yüz illər boyu Azadlıq uğrunda mübarizə aparın, on minlərlə şəhid verən bir xalqın azadlığa gedən ən mükəmməl yolunun xəritəsini çəkdik;

- Müəllifi olduğu bu xəritə üzərində xalqın addım-addım irəliləməsinə təmin etdi;

-Yetmiş tarixi şəraitdən müdrikliklə bəhrələndirən xalqın istiqlal qovuşmasını reallaşdırdı;

-Azadlığın qorunub saxlanmasının, onun əldə edilməsindən daha çətin olmasını bilərəkdən, bu azadlığı əbədləşdirmək missiyasını da özünə götürdü və uğurla sona çatdırdı;

-Türk dünyasının əzəmətinə və birliyini özünə qaytarmaq üçün Böyük Turana gedən yolun da xəritəsini yaratdı;

- Azad Azərbaycanın qüdrətli, dünya dövlətləri sırasında söz sahibi olan regional mərkəzə çevrilməsi, türk dünyasının özünə dönüşü yolunun əzəmətli davamının təmin edilməsi üçün gələcək naminə özü qədər Vətənə və xalqa bağlı, müdrik, qətiyyətli bir sərkərdəni - MÜZƏFFƏR ALİ BAŞ KOMANDAN, AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİ yetişdirib özündən sonrakı inkişafın davamını təmin etdi;

- Nəhayət, HEYDƏR ƏLİYEV bir bəşər övladı olaraq bütün insanlığa etalon olacaq bir dünya qoyub getdi: bu, Vətənə, xalqa, millətə, ailəyə, dostla, sivil bəşəri dəyərlərə sevgi və bu sevgisinə bir ömür boyu sədaqət, düşmənlərə barışmazlıq, qətiyyət və müdriklik dünyasıdır. Bir insanın bütün bunları gerçəkləşdirməsi, sadəcə, inanılmazdır. Lakin həqiqətdir. Və bu həqiqətin nuru bizləri hələ çox zəfərlərə, qələbələrə daşıyacaq. Çünki HEYDƏR ƏLİYEVİN yaratmış olduğu AZƏRBAYCAN adlanan "gəmi"nin sükanını arxasında məhz HEYDƏR ƏLİYEV ilahi ruhundan qidalanmış MÜZƏFFƏR ALİ BAŞ KOMANDAN İLHAM ƏLİYEV dayanmışdır. Labirintləşmiş indiki dünyanın bütün anti-Azərbaycan qüvvələrinə qarşı fenomenal savaşırlardan qələbələrle çıxan xalqımızın bundan sonrakı dövərlərdə daha möhtəşəm uğurlarının şahidi olacağıma əminik!

Təhmasib Novruzov,
Azadlıq Hərəkatçıları İctimai
Birliyinin sədri, yazıçı-publisist

Kinoa (Quinoa) buğda cinsindən olan, lakin çiçək açan və həzmi asan, yüngül, ləzzətli bir taxıl növüdür. 120 növü olmasına baxmayaraq, bilinən üç növü istifadə edilməkdədir. Kinoa bitkisinin üç növü var. Bu onların rənginə uyğun olaraq ayırd edilir. Onun qırmızı, qara və açıq qəhvəyi rəngli növləri var. Kinoa qədim qida məhsullarındandır. O hinduların ən çox istifadə etdikləri qidalar olub. Bu bitkiyə kartof və qarğıdalı qədər ehtiyac duyulur. Bunun səbəbi isə onun faydalı tərkibə malik olmasıdır. Kinoa bitən bölgələrdə digər taxıl məhsullarının qıtlığı yaşandığı zamanlarda çörəyi və qidani əvəz etmək məqsədilə istifadə edilib. Kinoa ən çox dağ massivlərində yetişir.

Dünya bazarında kinoanın bir kiloqramı 50 dollara satılır

Kinoa ölkəmizdə daha yeni tanınan bir qida növüdür. Dünyada isə artıq bilinir və hətta 2013-cü il Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən "Kinoa ili" elan edilmişdir. Ölkəmizdə hələ istehsalı yoxdur və idxal edilir, qiymətlər isə olduqca bahadır. Cənubi Amerikanın Qərb Sahilindəki And Dağları bölgəsində yetişir. Peru və Boliviya ad-xal edilən kinoa Avropa və Amerikada bir neçə ildir ki, böyük maraq görür. Dünya bazarında kinoa bitkisinin 1 kiloqramı təxminən 20-50 dollar arasında dəyişir. Bu isə onun növündən, tərkibindəki qidalıq dəyəridən asılıdır. Bu isə bitkiyə olan marağın daha da artmasına səbəb olub. Bir çox xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq Azərbaycanda

Çörəyi əvəz edən möcüzəvi bitki - "Bəşəriyyətin xilaskarı" Kinoa

**Yasin Əliyev,
Azərbaycan Respublikası,
Naxçıvan MR Kənd Təsərrüfatı
Nazirliyinin Toxumçuluq və
Bitkilərin Mühafizəsi İdarəsinin
Toxumçuluq Şöbəsinin müdiri**

da bu bitkinin becərilməsinə fermerlər tərəfindən zəmin yaranıb. Artıq ölkəmizə kinoa bitkisinin yeni sortlarının toxumları gətirilib.

Ölkəmizdə kinoa bitkisinin elmi əsaslarla öyrənilməsi nə zamandan başlayıb?

Kinoa bitkisinin sortlarının toxumları Azərbaycana Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu tərəfindən gətirilib. Hazırda ölkənin bir neçə bölgəsində test üsulu ilə becərilir. Əkinçilik Elmi Tədqiqat İnstitutunun təcrübə sahələrində Türkiyədən gətirilən kinoa bitkisinin müxtəlif formalarının təcrübə məqsədilə

əkini həyata keçirilir.

Kinoa bitkisinin ölkədə ekilməsi əvvəlki illərdə Milli Elmlər Akademiyası tərəfindən də elmi əsaslara uyğun olaraq öyrənilib. Türkiyədən gətirilən toxumun səpinə Elmi-Tədqiqat İnstitutu tərəfindən həm Milli Elmlər Akademiyasının təcrübəsindən bəhrələnməklə, həm də elmi əsaslara uyğun olaraq aparılır. Məqsəd bitkinin qidalılıq dəyəri ilə yanaşı, həm də regionlara uyğun xarakterik xüsusiyyətlərini öyrənməkdir. Bitkinin ilk sınaq səpinə Beyləqanda yerləşən Regional Aqrar Elm və İnnovasiya Mərkəzinin təcrübə stansiyasında həyata keçirilib. Səpin işləri regional mərkəzin və Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu əməkdaşlarının birgə təşkilatçılığı ilə elmi əsaslara söykənilərək reallaşdırılıb.

Ümumiyyətlə, bitkinin təkə Beyləqanda deyil, digər bölgələrdə də ekilməsi planlaşdırılır. AMEA-nın Botanika İnstitutu tərəfindən Kürdəmir rayonu ərazisində bu bitkinin elmi əsaslarla öyrənilməsinə bir neçə illərdir ki, aparılır. Lakin bunların təsərrüfatlara inteqrasiya olunması, fermer təsərrüfatlarında ekilib-becərilməsi bu gün Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu tərəfindən həyata keçirilir.

Naxçıvanda kinoanın nümunələri sınaqdan keçirilir

Naxçıvan MR-nın torpaq iqlim şəraitinə uyğun olan həm qırmızı, həm də ağ kinoya

nın nümunələrini də sınaqdan keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bunun üçün 1 hektar ərazi hazır vəziyyətə gətirilib. Payız şumu həyata keçirilib, aqrotekniki qaydada əraziyə qulluq göstərilib, gübrələr verilib. Əkinçilik Elmi Tədqiqat İnstitutu tərəfindən Naxçıvan MR Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Toxumçuluq və bitkilərin mühafizəsi idarəsinin Toxumçuluq şöbəsinin göndərilib.

Hansı nümunə hansı bölgədə yaxşı özünü göstərəcəksə, həmin rayonda bitkinin gələcəkdə ekilib becərilməsini təşkil etmək, insanların sosial iqtisadi inkişafının yaxşılaşdırılması üçün əkin dövryyəsinə qatmaq, torpaqlarda növbəli əkin sisteminin əhəmiyyətini öyrənmək və bu istiqamətlərdə hal hazırda tədqiqat işlərimiz gedir. Çünki bu bitki bizə yad olduğu, ölkəmizə yeni gəldiyi üçün bu bitki haqqında tam dəqiq məlumatları verə bilmirik. 2-3 illik tədqiqatlardan sonra bu bitkinin bioloji xüsusiyyətlərini, adaptasiyasını bu istiqamətdə aparılan tədqiqatların nəticəsi sonunda məlum olacaq. Ondan sonra isə daha böyük əkin sahələrinə keçid edərək becərilməyə davam edəcək. Nəticə etibarilə ehtimal olunur ki, bu bitki gələcəkdə Azərbaycanın torpaq iqlim şəraitinə uyğun bölgələrində ekilib becəriləcək. Hazırda tədqiqatlar davam etdirilir.

Bundan qida məhsullarında, çörək bişirmədə, salatların hazırlanmasında istifadə etməklə hazırda Əkinçilik Elmi Tədqiqat İnstitutu belə bir tədbirlər həyata keçirilir. Bunların müəyyən faizlərindən müxtəlif bitkilərin qatqısını una qatmaqla çörəyin hazırlanması reseptləri hazırlanır və bunların standartları institut tərəfindən hazırlanaraq Azərbaycan Standartlaşdırma İnstitutuna təhvil veriləcək. Bir sözlə gələcəkdə kinoya bitkisinin ölkə, eləcə də bölgə üçün insanların sosial inkişafında bir bitki kimi öz yerini tutacaq.

"Münxen görüşləri sülh sazişinin imzalanmasına öz töhfəsini verəcək"

"Münxen Təhlükəsizlik Konfransında Cənubi Qafqaz dövlətləri liderlərinin panel müzakirələrdə bir araya gəlməsini tarixi bir hadisə kimi qiymətləndirmək olar. Bölgədə sülhün bərqərar olunması üçün bu görüş müsbət nəticə verə bilər. Lakin təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, Qərbdəki bəzi qüvvələr, xüsusən də Fransa Prezidenti Makron bölgədə sülhün yaranmasına hər vasitə ilə maneələr törətməyə çalışır. Makron Münxendə çıxışı zamanı hər zaman Ermənistanın tərəfində olacağını bildirməklə Fransanın vasitəçilik missiyasının yerinə yetirilməsinin üzərindən xətt çəkmiş oldu.

Paneldə Paşinyan yazıq və "sülhsever" obrazına girərək Qərbdəki öz ağalarının dediklərini dilə gətirərək böhtan və təxribat xarakterli çıxışı ilə yenə gündəmə gəldi. Paşinyan dünya ictimaiyyətinin diqqətini guya Laçın dəhlizində ermənilərin humanitar böhran yaşadığını və bu məsələdə Azərbaycan dövlətini ittiham etməyə çalışdı. Digər tərəfdən Qarabağda baş verənləri dini kontekstə yönəltməyə cəhd göstərmək istədi. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurd ermənilər tərəfindən dağıdılmış məscidləri Sovet İttifaqının üzərinə yıxmağa çalışması əsl erməni xisləti idi. Paneldə moderatorun da təxribat xarakterli sualları diqqətdən qaçmadı. Belə ki, o, Laçın dəhlizində ermənilərin humanitar fəlakətlə qarşılaşmaları barədə təxribat xarakterli suallar verirdi və sanki Paşinyana nədən danışmaq

lazım olduğunu başa salırdı.

Prezident cənab İlham Əliyev isə qətiyyətli şəkildə Azərbaycan dövlətinin və Azərbaycan xalqının mövqeyini və bölgədə sülhün yaranmasına hər zaman tərəfdar olduğunu bildirdi. Ölkə başçımız müharibə və postmüharibə dövründə regionda baş verən bütün hadisələri faktlarla hər kəsin diqqətinə çatdırdı. Laçın dəhlizində yolun bağlı olmasını, Rusiya Sülhməramlı qüvvələrinin, Qırmızı Xaç Komitəsinin avtomobillərinin sərbəst formada hərəkət etdiyini vurğuladı. Laçın dəhlizi bağlı olsaydı separatçı Vardanyan Qarabağdan İrevana, Moskvaya və yenidən Qarabağa gedən yolu "su yoluna" döndərə bilməzdi. Ölkə başçımız ABŞ Dövlət katibi Blinkenin iştirakı ilə keçirilən üçtərəfli görüşdə, eləcə də panel iclasında bir daha Qarabağda yaşayan erməniəssilli Azərbaycan

vətəndaşlarının təhlükəsizliyinə Azərbaycan dövlətinin zəmanət verdiyini, Azərbaycan dövlətinin Qarabağda yaşayan Azərbaycan vətəndaşı olan ermənilərlə müzakirə aparmağa razı olduğunu vurğuladı. Azərbaycan başqa ölkədən göndərilən və Qarabağa aidiyyəti olmayan separatçı Vardanyanla hər hansı məsələ barədə müzakirə aparmaq fikrində deyil. Bu Azərbaycan dövlətinin qəti mövqeyidir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında deputat Kamilə Əliyeva deyib.

Onun sözlərinə görə, Azərbaycan dövləti, Azərbaycan - Ermənistan münasibətlərinin normalaşmasında vasitəçilik etmək istəyən və ölkəmizin ərazibütövlüyünü, suverenliyini tanıyıb hörmətlə yanaşan istənilən beynəlxalq təşkilat və ölkə ilə əməkdaşlıq etməyə hazırdır: "Əlbəttə ki, Fransa istisna olmaqla. Paneldə Paşinyan və moderator

Azərbaycan əhalisinin sayı açıqlanıb

2019-cu ildə keçirilən əhalinin siyahıyaalınmasının nəticəsi əsasında yenidən hesablanmış əhalinin sayı bu ilin yanvar ayının 1-i vəziyyətinə 10127145*) nəfər təşkil edib. SİA xəbər verir ki, bu barədə Dövlət Statistika Komitəsindən bildirilib. Qeyd olunub ki, əhalinin 54,6 faizini şəhər, 45,4 faizini kənd sakinləri, 49,8 faizini kişilər, 50,2 faizini isə qadınlar təşkil edir.

Bu ilin əvvəlinə əhalinin 4,6 faizi Naxçıvan Muxtar Respublikasında, 23,1 faizi Bakı şəhərində, 9,2 faizi Lənkəran-Astara, 8,6 faizi Abşeron-Xızı, 7,3 faizi Qarabağ, 7,1 faizi

Mərkəzi Aran, 6,6 faizi Qazax-Tovuz, 6,2 faizi Şəki-Zaqatala, 5,9 faizi Gəncə-Daşkəsən, 5,4 faizi Quba-Xaçmaz, 5,1 faizi Mil-Muğan, 4,8 faizi Şirvan-Salyan, 3,1 faizi Dağlıq Şirvan, 3,0 faizi Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında yaşayıb.

Ölkə üzrə bir kvadrat kilometrə düşən əhalinin sayı 117 nəfər olub və bu göstərici Bakı şəhərində (1092 nəfər), Abşeron-Xızı (234 nəfər), Lənkəran-Astara (153 nəfər) iqtisadi rayonlarında ölkə səviyyəsindən yüksək olub.

qismində iştirak edən Avropa İttifaqının nümayəndəsinin Dağlıq Qarabağ ifadəsini işlətməsi haqlı olaraq ölkə başçımız tərəfindən sərt şəkildə tənqid olundu. Prezident cənab İlham Əliyev həm Vətən müharibəsi, həm də müharibə başa çatdıqdan sonra bütün çıxışlarında dünya ictimaiyyətinə çatdırırmışdır ki, Azərbaycanda Dağlıq Qarabağ adlı ərazi mövcud deyil. İndiyə qədər baş tutan görüşlərin yekun bəyannamələrində də Dağlıq Qarabağ kəlməsi yer almamışdır".

Deputat sözlərinə belə davam

edib: "Münxendə Prezident cənab İlham Əliyevin Laçın və Zəngəzur dəhlizlərində hər iki dövlət tərəfindən nəzarət - buraxılış məntəqələrinin yaradılması haqqında təklifi vasitəçilər tərəfindən müsbət qarşılandı. Düşünürəm ki, Ermənistan rəhbərliyi də bu təklifi müsbət dəyərləndirərsə sülhə yaxınlaşmağa böyük töhfə vermiş olar. İstənilən halda Münxen görüşləri yaxınlaşmağa və sülh sazişinin imzalanmasına öz töhfəsini verəcək".

Ayşən Vəli

Mənim ana dilim, mənim kimliyimdir, vüqarımdır. Xalqımızın varlığıdır. Bizim ana dilimiz vüqarıdır, tariximiz, keçmişimiz, bu günümüz və gələcəyimizdir. Bu günə qədər tarixi reallıqlar deməyə əsas verir ki, çox ziddiyyətli yollar keçmiş Azərbaycan dili öz zənginliyini və saflığını qoruyub saxlamışdır. Ulu Öndər Heydər Əliyevin müdrik fikirlərini xatırlatmaq yerinə düşər. Müstəqilliyimizin 10-cu ildönümünə həsr olunmuş mərasimdə Ümummilli Lider Heydər Əliyev demişdir: "Bu on ildə bizim ən böyük nailiyyətlərimizdən biri Azərbaycan dövlət dilinin, ana dilinin hakim olmasıdır. Biz bütün dünyaya nümayiş etdiririk ki, dünyada Azərbaycan xalqı var, Azərbaycan milləti var, Azərbaycan dili var".

Hər bir millətin maddi və mənəvi irsini qoruyan və inkişaf etdirən ən mühüm və ən güclü vasitə olan dili, öz ana dilini insanlar yaxşı bilməli və onu qorumaq lazımdır. Ana dili insanın mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörüşünün genişlənməsində mühüm rol oynayır. Ana dili millətin özünəməxsusluğunu qorumaqla yanaşı, tərcümə vasitəsilə başqa xalqların mədəni irsi ilə tanış olmağa, onlarla ünsiyyət qurmağa imkan yaradır. Dünyanın bir parçası olan Azərbaycanda fevralın 21-i bütün dünyada olduğu kimi, Beynəlxalq Ana Dili Günü kimi qeyd olunur. Beynəlxalq Ana Dili Günü 1952-ci il fevralın 21-də Banqladeşin Benqal şəhərində öz ana dilinin rəsmi dil olması uğrunda mübarizə aparan 4 tələbənin öldürülməsi hadisəsini bir daha insanların xatirəsində canlandırır. Ana dili insanın mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörüşünün genişlənməsində, mükəmməl təhsil almasında, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm rol oynayır.

Dil hər bir millətin varlığını ifadə edən, maddi və mənəvi irsini qoruyan və inkişaf etdirən vasitədir. Dil ünsiyyət vasitəsidir. Dil milli şüurun və milli kimliyimizin formalaşmasında mühüm amillərdən biridir. Xalqımızın ən zəngin milli-mədəni irsi onun adət-ənənələri, mədəniyyəti, tarixi və dilidir. Bu əsasda formalaşdırılan milli-mənəvi dəyərlər sistemi zaman-zaman qorunub-saxlanılmış və bu günümüzdə qədər gəlib çatmışdır.

Dünyada məhv olmaq təhlükəsi ilə üzləşən dillərin qorunması məqsədilə hər il keçirilən Beynəlxalq Ana Dili Günü insanlara öz doğma dilinin varlığını hiss etmək, onunla qürur duymaq, onu qorumaq, inkişaf etdirmək hüququ olduğunu bir daha xatırladır.

Yaşadığımız tarixi illərə nəzər salsaq görərik ki, tarixdə humanist, sülhsevər, mehriban və xeyirxah xalq kimi məşhur olan, uzun əsrlər boyu həm onu əhatə edən qonşularla, həm də bütün digər xalqlarla dostluq, qardaşlıq münasibətlərində yaşayan, tolerantlığın ünvanına çevrilən, sülhün qorunmasına töhfələr verən Azərbaycan xalqı tarixin müxtəlif dövrlərində ağır sınaqlardan çıxmışdır. Azərbaycana ərəb işğalçıları, sonralar isə fars, monqol və başqaları basqın etsələr də xalqımız öz varlığını qoruduğu kimi, doğma dilini də mühafizə edib, onu saxlamışdır. Azərbaycan dili ərəb istilasından sonra iki əsr əsarət altında olmuş və bu baxımdan da, dilimizə ərəb-fars mənşəli sözlər daxil olmuşdur. Ərəb əlifbası dəyişdirildikdən sonra latın qrafikasına keçsək də, bu, uzun sürməyən bir proses olmuşdur. Belə ki, sovet imperiyasının Azərbaycanda hökmranlığı, sözsüz ki, öz təsirini göstərməyə bilməzdi. Rus şovinizminin təsiri nəticəsində, əlifbamızın dəyişməsi, kiril əlifbasına keçid, ana dilimizin zəifləməsinə gətirib çıxardı, saflığına və təmizliyinə mənəvi təsir göstərdi. Belə ki, ərəb-fars mənşəli sözlərlə zəngin olan ana dilimiz rus mənşəli sözlərlə bir qədər zəifləməyə başladı. Onu da qeyd etmək ki, bu proseslər dilimizə nə qədər təsir etsə də, digər tərəfdən, Azərbaycan ziyalılarının dilin saflığı və təmizliyi uğrunda mübarizəsi, ana dilimizin qorunmasına yönəldilmişdir. 19-cu əs-

Kimliyimiz, vüqarımız Azərbaycan dili

Prezident İlham Əliyev: "Azərbaycan dili bizi bir xalq, bir millət kimi qoruyub"

"Beynəlxalq Ana Dili Günü insanlara öz doğma dilinin varlığını hiss etmək, onunla qürur duymaq, onu qorumaq, inkişaf etdirmək hüququ olduğunu bir daha xatırladır"

rin sonu, 20-ci əsrin əvvəllərində dil uğrunda mübarizə daha da sürətləndi. Dilin təmizliyi istiqamətində çox ciddi addımlar atılmağa başlandı. Dilçi alimlərin yaratdığı əsərlər Azərbaycan dilinin leksikologiyasına, qrammatikasına və onun semantik xüsusiyyətlərinin öyrənilməsinə yönəldilmişdir.

1969-cu ildən başlayaraq, Azərbaycan dili sahəsində aparılan islahatlar öz nəticəsini verməyə başladı. Ümummilli Lider Heydər Əliyev ana dilinin saflığının qorunması üçün mühüm addımlar atdı. Ölkəmizdə ana dilinin hərtərəfli inkişafı, işlək dilə çevrilməsi, beynəlxalq münasibətlər sistemində yol tapması Ulu Öndər Heydər Əliyevin dilin qorunmasına yönələn düşünülmüş siyasətinin nəticəsidir. "Hər bir Azərbaycan vətəndaşı, hər bir azərbaycanlı öz ana dilini, Azərbaycan dilini və dövlət dilini mükəmməl bilməlidir", - deyən Ulu Öndər Heydər Əliyev dil uğrunda mübarizədə qətiyyət və prinsipial mövqedən çıxış edirdi. 1978-ci ildə SSRİ rəhbərliyi milli dəyərlərə, dilə birmənalı yanaşdığı halda, Ümummilli Liderin qətiyyəti və məntiqi nəticəsində, Azərbaycan Konstitusiyasına Azərbaycan dilinin dövlət dili olduğunu təsdiq edən maddə daxil edildi. Bu, dilimizə qarşı

olan tələbkərlilik idi. Onu da bildirmək ki, həmin illərdə Azərbaycan dilinin tarixi o zamana qədər görünməmiş ardıcılıqla araşdırılıb, çoxcildlik "Müasir Azərbaycan dili" kitabları yaradılıb.

**"ANA DİLİNİ BİLMƏYƏN
GƏNC NİZAMİNİ OXUYA
BİLMƏZ. FÜZULİNİ
OXUYA BİLMƏZ"**

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının 1995-ci il noyabrın 12-də Referendum yolu ilə qəbul olunmuş Konstitusiyasında Azərbaycan dili dövlət dili kimi təsbit edildi. Hər hansı bir dilin dövlət dili statusu alması, şübhəsiz ki, hər bir dövlətin bir dövlət kimi formalaşması ilə, bilavasitə bağlıdır. İmperiya dövründə ana dilimizə qarşı edilmiş haqsızlıq aradan qaldırıldı, onun hüquqları qorundu və cəmiyyətdəki mövqeləri tam bərpa edildi. Müstəqilliyimizin qazanılmasından sonra yaranmış tarixi şərait xalqımızın dünya xalqlarının ümumi yazı sistemində qoşulması üçün yeni perspektivlər açdı və latın qrafikası

Azərbaycan əlifbasının bərpasını zəruri etdi. Bu isə, müvafiq qanun qəbul olunması ilə nəticələndi. 1 Avqust Azərbaycan Dili və Əlifbası Günü kimi qeyd olunması ilə bağlı 9 avqust 2001-ci ildə Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən Fərman imzalandı. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin imzaladığı sərəncamlar əsasında Azərbaycan dilinin təkmilləşməsinə, onun inkişafına yol açıldı. Daha sonra Ulu Öndər Heydər Əliyevin "Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında" Sərəncamı da milli-mənəvi dəyərlərin qorunub-saxlanması istiqamətində həyata keçirdiyi məqsədyönlü siyasətin əsasını təşkil edən amillərdəndir.

2002-ci il sentyabrın 30-da "Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında" Qanunun qəbul edilməsi Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi işlədilməsi, onun tətbiqi, qorunması və inkişaf etdirilməsi, dünya azərbaycanlılarının Azərbaycan dili ilə bağlı milli-mədəni özünümüdafiə ehtiyaclarının ödənilməsi istiqamətində daha bir addım olub.

Ümummilli Lider gənc nəslin ana dilini düzgün, hərtərəfli və elmi əsaslar zəminində mənimsəməsinə tövsiyə edirdi: "Öz dilini sevməyən adam öz tarixini bilə bilməz. Ana dilini bilməyən gənc Nizamini oxuya bilməz. Füzulini oxuya bilməz. Cəlil Məmmədquluzadəni oxuya bilməz. Əgər onları oxuya bilməsə, o, tariximizi bilməyəcək, bizim mədəniyyətimizi bilməyəcək. Onları bilməsə, o, vətənpərvər olmayacaq, onda vətənpərvərlik duyğuları, hissiyyəti olmayacaq."

**"AZƏRBAYCAN DİLİ O
QƏDƏR ZƏNGİNDİR Kİ,
HEÇ BİR XARİCİ
KƏLMƏYƏ EHTİYACI
YOXDUR"**

Ulu Öndər Heydər Əliyevin müdrik siyasəti bu gün ölkə Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Dilimizə, mədəniyyətimizə daim böyük diqqət və qayğı göstərən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin yürütdüyü dil siyasəti Azərbaycan dilinin inkişafına öz töhfələrini verir. Dövlətimizin başçısının "Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında", "Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının nəşri haqqında", "Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi haqqında", "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Dil Komissiyasının yeni tərkibinin təsdiq edilməsi haqqında", "Azərbaycan dilinin elektron məkanda daha geniş istifadəsinin təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında" sərəncamları, "Azərbaycan dilinin saflığının qorunması və dövlət dilindən istifadənin daha da təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında" Fərmanı və bu istiqamətdə görülən işlər dilimizin inkişafına böyük qayğının təzahürüdür.

Hər bir xalqın varlığının təzahürü, onun milli sərvəti, qan yaddaşı olan dili kimliyimizi təsdiq edir.

"Əsrlər boyu Azərbaycan xalqını bir xalq kimi qoruyan bizim mədəniyyətimiz, incəsənətimiz, musiqimiz, xalçaçılıq sənətimiz və digər ənənələrimiz olubdur. Bizim bu sahədəki fəaliyyətimizin əsasında Azərbaycan dili dayanır. Azərbaycan dili bizi bir xalq, bir millət kimi qoruyub... Azərbaycan dili o qədər zəngindir ki, heç bir xarici kəlməyə ehtiyacı yoxdur. Biz əsrlər boyu dilimizi qorumuşuq, bu gün də qoruralyıq. Biz Azərbaycan dilinin saflığını təmin etməliyik. Digər tərəfdən, gənc nəsəl imkan verməməlidir ki, ana dilimizə yad kəlmələr daxil olsun. Lüğətimiz o qədər zəngindir ki, bunu qorusaq və gələcək nəsillərə əmanət kimi təhvil versək, bu bizim bu sahədəki ən böyük nailiyyətimiz olacaqdır", - deyərək Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bildirib.

Zümrüd BAYRAMOVA

“Paşinyanın həyəcanı üzündə idi”

Elşən Musayev: "Panel müzakirələrində və plenar iclasda Prezident İlham Əliyevi izləyərkən rəhbərimlə, dövlətimlə bir daha qürur duyduq"

- Elşən müəllim, Münxen Təhlükəsizlik Konfransı keçirildi və burada Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın milli maraqlarına söykənən çıxışlar etdi. Bununla bağlı nə deyə bilərsiniz?

- Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində keçirilmiş olan plenar iclasda Cənab Prezident İlham Əliyevin iştirakı və dövlət başçımız tərəfindən Azərbaycanın maraqlarının ən yüksək şəkildə qorunması diplomatiyamızın növbəti uğurudur. Möhtərəm Prezident öz çıxışında bir çox məsələlərə toxundu, sülhlə bağlı fikirlərini açıqladı, qarşı tərəfin və dünyadakı güclərin bölgədəki sabitliyin bərpası üçün nə etməli olduğunu söylədi və ən nəhayət, bir sıra mövzularla bağlı konkret, tutarlı iradlarını bildirdi. Bir az obrazlı desək, Münxen Təhlükəsizlik Konfransı İlham Əliyevin parlaq qələbəsi və Paşinyanın növbəti nakautu idi və məlum Konfrans bir daha sübut etdi ki, Ermənistanın aylardır, illərdir sərgilədiyi imitasiya, spekulasiya heç bir işə yaramır. Bölgəyə mütləq sülh lazımdır. Fəqət, gerçək bir sülh! Həmin sülhün bərqərar olması üçünsə Ermənistan tərəfi realıqları gözə almalı, Avropanın üst qurumları və həmin qurumların nümayəndələri faydalı cəhdlər etməli və Azərbaycanın dikte etdiyi şərtlər yerinə yetirilməlidir. Eyni zamanda, Qarabağda məskunlaşan erməni icmasının nümayəndələri ilə praktiki təmaslara başlamağın mümkünlüyü, ilk növbədə, Qarabağa xüsusi missiyalarla göndərilmiş Vardanyanın bölgədəki separat fəaliyyətinə son qoymaqdan keçir. Çünki bu adam xəstə təfəkküredir, bu adam cinayətkardır, Avropada çirkli pulların yuyulmasında adı keçən canidir, missionerdir, saxtakardır və kimlərin sifarişli ilə ortada olduğu da məlumdur. Cənab Prezident İlham Əliyev də öz mükəmməl çıxışında cinayətkar Vardanyanı ifşa etdi və eyni zamanda, "Dağlıq Qarabağ" inzibati vahidinin olmadığını hər kəsin diqqətinə çatdırdı. Heç şübhəsiz ki, Konfransda bərqərar olan diplomatik üstünlüyümüz Azərbaycanın mövqeyini daha da gücləndirəcək və növbəti uğurlarımız üçün vəsilə olacaq.

- Ermənistanın baş naziri panel müzakirələrdə özünü ifşa edən

Demokratik Maarifçilik Partiyasının sədri, millət vəkili Elşən Musayevin "Ses" qəzetinə müsahibəsi

və dövlətin çox pis vəziyyətdə qoyan fikirlər səsləndirdi. Bu vəziyyət Ermənistanın yanlış siyasət yürütdüyünün göstəricisi sayıla bilər?

- Paşinyan hələ danışmadan öncə həyəcanı üzündə idi. Ona görə də, növbəti spekulasiyalara əl atmaq, dəxilsiz, mövzuya aid olmayan məsələlərə yön almaq istədi və özünü çox pis vəziyyətə saldı. O, əslində verilən sualları cavablandırmağı istədi. Amma cavablandırmadı, çünki danışmağa sözü yox idi.

- Cənubi Qafqaz ölkələrinin başçılarının panel müzakirələrində Prezident İlham Əliyev Ermənistanı və onun havadarlarını ifşa edən çıxışlar etdi. Bunu bir daha Azərbaycan Prezidentinin diplomatik qələbəsi hesab etmək olar?

- Bir daha xüsusi vurğu ilə bildirmək istəyirəm: Münxen Konfransında Cənab Prezident son dərəcə parlaq nitq söylədi, hər kəsin cavabını lazımlı formada verdi və Azərbaycanın maraqlarını ən mükəmməl şəkildə müdafiə etdi. Panel müzakirələrində və plenar iclasda Prezident İlham Əliyevi izləyərkən rəhbərimlə, dövlətimlə bir daha qürur duyduq.

- Paşinyan Laçın yolunun açılmasından danışdı. Niyə o qaçqınların öz yurdlarına qayıtması, silahlı terrorçuların Qarabağdan çıxarılması, Zəngəzur dəhlizinin açılması kimi vacib elementlərin yer aldığı 10 noyabr razılaşmasından danışmadı? Sizcə, niyə riyakarlıq etdi?

- Paşinyan indiyə qədər həmişə "oyun" oynamağa çalışıb, yalnız və

yalnız özünə sərf edən məsələləri qabardıb. Çox doğru buyursunuz ki, bəs Qarabağda məskunlaşan silahlı terrorçular oradan nə vaxt çıxacaq, Zəngəzur dəhlizi nə zaman açılacaq? - Bax, bu sualları Paşinyan cavabsız qoydu və ona görə də, Prezident İlham Əliyevin sərt təkisi ilə üzleşdi. Cənab İlham Əliyev həmin məqamda Paşinyana "dərs" verdi. Məhz "dərs"! Açıqca da söylədi ki, cinayətkar Vardanyan bölgədən çıxmalıdır. Yalnız bundan sonra erməni icmasının nümayəndələri ilə paraktik təmaslara keçilə bilər. O ki qala Zəngəzur dəhlizi məsələsinə, biz dəfələrlə söyləmişik ki, o dəhliz açılmalıdır və açılacaq! İndi ola bilər, Paşinyan verdiyi sözlərdən boyun qaçırsın. Amma hər şey onun iradəsi ilə həll olmur ki. Biz əgər deyiriksə açılacaq, deməli, açılacaq. Paşinyan bu məsələ ilə bağlı zamanında öz razılığını verib və sözündən qaçsa, onu buna məcbur edə bilərik.

- Paşinyan əvvəlki konfransda olduğu kimi, bu dəfə də özünü pis vəziyyətdə qoydu. Bu kimi ağır vəziyyət onun sonunu gətirə bilərmi?

- Paşinyanın heç vaxt əvvəli olmayıb. Onun elə həmişə sonu olub. İndiki vəziyyəti isə dıbdır. Yəni, sonun da sonu. Bədbəxt siyasətcidir o. Bədbəxt, məğlub və oyunbaz.

- Müzakirələri təşkil edən Almaniyə Kanslərinin keçmiş müşaviri açıq şəkildə erməni maraqlarından çıxış edirdi. Bu, birbaşa Qərbin müəyyən maraqlı dairələrinin ona verilən təlimatı ola bilərmi?

- Bəli, doğru buyursunuz, mən də keçmiş müşavirin ovqatında və hərəkətlərində provokasiya elementləri gördüm. Amma nəticə? Olmadı nəticə. Təpki görüncə dərhal geri çəkildi və ondan sonra da əgər diqqət etdinizsə, nitqində, fikirlərində ciddi bir rəhbərlik yaranıb. Belə provokasiyalarla erməni təəssübkeşləri heç nəyə nail ola bilməzlər. Necə ki, ola bilmədilər. Çünki onların qarşısında müdrik və ləyaqətli Prezidentim İlham Əliyev vardı. Həminin cavabını da lazım olan formada verdi. Eyni zamanda, hər kəsə gərəqli mesajları göndərdi.

Gülyanə

Metanet MƏMMƏDOVA

ENDİRİM

Bir qədər də ticarət mərkəzləri, market, mağaza, "butik"lərdə endirim "siyasəti" ilə bağlı danışmaq bu aralar lap yerinə düşər. Bu "siyasətin" digər tərəfləri ilə yanaşı, ən əsas tərəfini- insanların aldadılması məsələsinə xüsusi vurğulayaq ki, aldadılmayaq.

Endirim... Bu, hansı hallarda baş verir, bir qədər bu məsələyə aydınlıq gətirək. Məsələn, ticarət mərkəzləri, mağaza və "butik"lərdə o zaman endirim kampaniyaları başlayır ki, hansısa məhsullara alıcı marağı olmur və onlar gətirildiyi kimi də vitrinlərdə qalırlar. Digər tərəfdən isə, məsələn, qış fəslə artıq başa çatır, baxırlar ki, vay, nə qədər məhsul qalıb vitrinlərdə, düşünür ki, bunlara bir qədər endirim edək satılsın ki, gələn qışa yeni dəbdə olan geyimlər gətirərik. Hə, bir də adətən kiçik ölçülər bir o qədər çox alınır. Nəyə görə? Bunun da səbəbi var. Çünki kiçik ölçülərdə olanlar bizim övladlarımızdır. Hər kəsin isə maddi vəziyyəti bu geyimlərdən bol-bol almağa imkan vermədiyi üçün endirim kampaniyalarında, adətən, kiçik ölçülərə daha çox təsadüf edirik. Bəli, endirim kampaniyaları olur, bundan yararlanırlar da olur. Lakin endirim "siyasətinin" hər birimizin bilmədiyi tərəfləri var ki, bu, ağılımıza belə gəlmir.

Beləliklə, endirim kampaniyaları başlayır. Bütün qapı və pəncərələrə böyük rəqəmlərlə 70%, 50% faiz yazılır ki, diqqətləri çəksin. Biz də təbii ki, həmin endirim faizlərini görürük, bir-birimizə xəbər verib sevinc və təlaş içərisində həmin mağazalara yollanıırıq... Məsələn, yolumuzu ticarət mərkəzlərindən salırıq. Yaxınlaşıırıq endirim kampaniyaları olan mağazalara. Baxırıq qiymətlərə, görürük ki, Allah, hələ bunun qiyməti endirilib belə bahadır, gör əvvəlki qiyməti necə imiş. Beləliklə gəzirik, gəzirik, görürük ki, yox, bu qiymətlərlə biz buradan vurtut birçə ədəd nə isə ala bilərik ki, bu da... Necə ki, bədii filmlər var, bilinməyən sonluqla bitir, uşaqlıda həmişə ata-anamıza deyirdik ki, bəs bunun axırı necə oldu, onlar da deyirdi ki, bu sonluğu anlamaq artıq tamaşaçının ixtiyarına verilir. Hə, bax, tutaq ki, vurtut birçə məhsulun aldığ. Sonra nə baş verəcəyini isə, əziz oxucular, düşünmək sizin ixtiyarınıza verilir.

Bir qədər də ərzaq məhsulları barədə. Necə ki, bazarlarda göyert, meyvə-tərəvəz satan satıcı görür ki, əlində xeyli məhsul var, xarab olacaq, bir qədər qiymətdə endirim edir, camaatı səsləyir, onlar da gəlib alırlar. Marketlər də elədir. Görəndə ki, bu məhsulun son istifadə tarixinə günlər qalır, onda endirimlərə başlayır. Marketə girirsən, böyük hərfərlə yazılan "Endirim" sözü səni qarşılayır. Sevinc içərisində yaxınlaşırsan, "nə gözəl",- deyib başlayırsan səbətə yığmağa.

Bəli, bunlar endirim haqqında gördüyümüz, bildiyimiz və bunların əsnasında deyə biləcəklərimizdir. Keçək endirimdə bəzən insanların aldadılması məsələsinə ki, bu, qəsdən edilir, təsadüfən olur, deyə bilməyərəm, lakin qarşılaşanda "yanlışlıq",- deyib özünü müdafiə edənlər çox olur. Bu yaxınlarda marketlərdən birində ətdə olan endirimdən faydalanıb üç kiloqram alan, sonra çəkkə baxarkən onun endirimli yox, əvvəlki qiymətini ödədiyini gören həmkarlarımızdan birinin başına gələn hadisə kimi. Həmkarımız çox pul ödədiyini düşünür, bunu yoldaca görür və yenidən marketə qayıdır. Orada bunu araşdırarkən məlum olur ki, bəs endirim dənən bitibmiş, lakin yaddan çıxıb endirimli qiymət vitrinə qalıb. Bu sözlər sizcə həqiqətə nə qədər yaxındır? Sözsə bir də diqqət edin: endirim dənən idi, bitib, qiymət yaddan çıxıb dəyişdirilməyib. İnanan daşa dönsün.

Beləliklə həmkarımız birtəhər ki, onlarla "anlaşıb", endirimli qiymətlə aldığı əti də götürüb oradan uzaqlaşmış. Bax buna görə də hər kəsin diqqətli olması gərəkdir. Çünki aldığımız məhsulları səbətə yığıırıq. Sonra da kassada ümumi şəkildə ödəniş edirik. Bizə endirimdə olan məhsulları həqiqətən də o qiymətdə satılmasının çox halda fərqi olmayacaq. Lakin fərqi endirməyə çalışmaq. Çəkkə tez-tez baxsaq, belə hallarla qarşılaşdığımızı görə bilərik. Çünki bu, dəfələrlə olur. Soraqlaşsaq, elə bir ailə olmaz ki, bu kimi hallarla ən azından bir-iki dəfə qarşılaşmasın. Ona görə də ayıq-sayıq olmaq lazımdır. Həm istifadə müddətinə sayılı günlər qalan məhsulu alıb kiminsə ticarətinin zəifləməsinə imkan verməyək, həm də endirimli qiyməti deyil, əvvəlki qiyməti ödəyək, bu, doğru olan məsələ deyil.

Qaldı ticarət mərkəzlərində, mağaza və "butik"lərdə geyim məhsullarının endirimli qiymətlərlə satışına, burada da bizi aldatmağa çalışanlar az deyil. Məsələn, baxmayaraq ki, qapı-pəncərələrinə "Böyük endirim" yazıb, camaatda maraq yaradırlar, lakin burada endirim "siyasətindən" elə məharətlə istifadə olunur ki, nə göz görür, nə də könlü bulanır. Belə ki, qiyməti öz aralarında bir qədər qaldırıb, sonra da endirimli qiymətə salırlar, bu da əslində əvvəlki qiymət olur. Lakin "Endirim" çağırışı şüuraltında özünə necə yer edirsə, gedirik, alırıq, hələ razı da qalırıq ki, endirimlə aldığ.

Belə, endirim "siyasəti" haqqında bildiklərimiz bundan qat-qat artıq olsa da, lakin yazını uzatmamaq xətrinə bu qədər danışmalı olduq. Uzun sözün qısa, ayıq-sayıq olaq ki, aldanmayaq. Bu endirim söhbəti çox halda boş söhbətdir...

Sosial şəbəkələr üçün sərfəli mobil internet!

Sərfəli qiymət qarşılığında üstün xidmət təklif edən "Nar" aktiv sosial şəbəkə istifadəçiləri üçün "CavanNar 9" tarifi təqdim edirik. Bu tarifi istifadə edən "Nar" abunəçiləri ümumilikdə 10 GB həcmində internet paketini ayda cəmi 9 AZN-ə əldə edirlər.

Bundan başqa, "CavanNar 9" istifadəçisi təqdim edilən paketi bitirdiyi halda, əlavə internet paketini də daha sərfəli qiymətə sifariş edə bilər. "CavanNar 9" istifadəçiləri üçün nəzərdə tutulan əlavə internet paketləri qiyməti 500 MB üçün 2 AZN, 1 GB üçün 4 AZN təşkil edir. "CavanNar 9" tarifi istifadə edənlərin daha rahat ünsiyyəti üçün də əlavə olaraq aylıq 500 dəqiqə tarifdaxili danışmaq bonusu təqdim olunur.

Tarifi qoşulmaq üçün sadəcə *777#9#YES yığmağınız kifayətdir. Tarif haqqında daha ətraflı məlu-

matı nar.az/cavannar-9 səhifəsindən əldə edə bilərsiniz.

"Nar" hal-hazırda 2,2 milyon abunəçiyə yüksək keyfiyyətli rabitə xidmətləri göstərməkdədir. "Nar" son 3 ildə Müştəri Loyallığı İndeksində görə ölkədə lider mobil operatordur. Mobil operator müştəriyönümlülük strategiyasına sadiq qalaraq sərfəli qiymət qarşılığında üstün xidmət təqdim edir.

Ermənistan Azərbaycandan növbəti zərbəni Münxendə yenə də Prezident İlham Əliyevdən aldı. Paşinyanın sülh müqaviləsi, Laçın yolu, delimitasiya və demarkasiya prosesləri, Qarabağdakı ermənilər barədə dediklərinə qarşı qoyulan argumentlər baş nazirin "mat"ına səbəb oldu. Qarabağın sülh danışıqlarında bir müzakirə mövzusu olmadığını Azərbaycan Prezidentinin dilindən bir daha səsləndirilməsi Ermənistanın siyasi dairələrində şok effekti yaratdı. Əslində nəticə gözlənilməz deyildi, amma rəsmi İrəvan elə başa düşürdü ki, baş tutmayan son Brüssel görüşünə görə Avropa Azərbaycanı cəzalandıracaq. Amma ermənilərin gözləntiləri olmadı, Azərbaycan mövqeyində dəyişməz olduğunu bir daha həm amerikalılara, həm də avropalılara göstərdi.

Hər yazımızda "erməni məbəzi" və "pərəstişkarlarının" onlara məqsədli dəstəklərindən danışırıq, sübutlar gətiririk, səbəblərini də araşdırmağa çalışırıq. Erməni yalanlarına, saxta tarixi uydurmalara qərblilərin reaksiyalarından söhbət açarkən ikincilərin bu addımı bilərəkdən, xristian həmrəyliyindən, Azərbaycana qarşı milli-dini ayrıseçkilik mövqeyindən çıxış edərək atdıqları ortaya çıxır. "Erməni məbəzi" deyərək bu xəstəliyin infeksiyon, yoluxucu olmadığını, yalnız ermənilərin genetik mutasiyaya uğradıqları səbəbindən həyatda qazandıqlarını söyləyə bilərik. Onlar tarixdə yalnız ideya olaraq ortaya atılmış, heç bir yerdə rəsmi sənəd kimi təsdiq olunmamış, yaxud heç bir ölkə tərəfindən rəsmi olaraq tanınmamış, parlamentlər tərəfindən ratifikasiya olunmamış kağız parçasına əsas sənəd kimi istinad edirlər. Arxivlərdəki tarixi sənədlərə ermənilərin dövlət kimliyini təsdiq etmək üçün qanunsuz müdaxilələr etmək də erməni xəstəliyidir.

Hələ sovetlər dönəmində Ağdərənin Marağa kəndində ermənilərin Qarabağa köçürülməsinin 150 illiyinə ucaldılmış abidə var idi. I Qarabağ müharibəsi başlayanda digər tarixi yazılar kimi, Marağadakı abidənin üzərindəki yazılar da silindi, amma əlimizdə olan fotolar bu faktı birdəfəlik silməyə imkan vermədi. Sovet hakimiyyəti illərində Xocalı-Xankəndi yolunun üstündə inşa edilmiş "Nənə və baba" abidəsinin də bənzərliyi var. Onun hazırlanması və qoyulması ərafəsində ilk adı "Nənə və baba" olub. Həmin dövrdə narazılığa baxmayaraq, ermənilər həmişə olduğu kimi yenə də Moskvada özlərinə havadar tapıblar və "Biz və bizim dağlar" adının qoyulmasına nail olublar. Bunu da belə əsaslandırılar ki, Qarabağ uzunömürlülər məkanı olduğundan bu abidədə yaşlı insanlara həsr olunur. Əslində isə millətçi ermənilər "Biz və bizim dağlar" adında da Qarabağın onlara məxsus olmalarını tarixə sırımaq istəyiblər. Halbuki, abidə 1967-ci ildə Azərbaycanın büdcəsindən ayrılan maddi vəsait hesabına tikilib.

"Böyük Ermənistan" uydurması və Qarabağ...

Gələk, ən böyük "erməni məbəzi" sayılan "Böyük Ermənistan" uydurmasına. Ermənilər iddia edir ki, Türkiyə və Ermənistanın "de-yure" sərhədləri SSRİ və Türkiyə arasında bağlanmış 23 oktyabr 1921-ci il tarixli Qars müqaviləsinə əsasən yox, (Rusiya SFSR, Azərbaycan SSR, Gürcüstan SSR, Ermənistan SSR və Türkiyə Böyük Millət Məclisi arasında), ABŞ prezidenti Vudro Vilsonun I Dünya müharibəsi başa çatdıqdan sonra təklif etdiyi və 10 avqust 1920-ci ildə imazalanmış Sevr müqaviləsinə əsasən müəyyən edilməlidir. Ermənilərin saxta iddiaları isə bunu tarixi fakt kimi öz xeyrinə saxtalaşdırmaq cəhdindən başqa bir şey deyil. Ermənipərəst mövqeyi ilə seçilən Vudro Vilson hətta Ermənistanı ABŞ mandatına çevirmək istəyirdi. Antitürk siyasət yürüdən

Erməni xəstəliyi və bəzələn gözlər

dı-
ğı Ermənistanın gələcək taleyini şübhə altına qoyur. "Əslində bizim də istəyimiz budur" düşünən oxucularımıza demək istərdik ki, əgər tərəf kimi Azərbaycan ortada olmasaydı onların fikirlərində həqiqət olardı. Sülh müqaviləsini əvvəl-axır hələ də xəyallar dalınca qaçan Ermənistanla bağlamalı olacağıq.

Paşinyan isə "Qarabağ hərəkatı"nın ildönümü ilə bağlı Ermənistan mediasına verdiyi açıqlamada bildirib ki, bu, "erməni xalqının öz iradəsini ifadə etmək və öz torpaqlarında ləyaqətlə yaşamaq hüququnu qorumaq məqsədi daşıyırdı". O qeyd edib ki, 35 ildən sonra "Qarabağ erməniləri ciddi sınaqlarla üz-üzədir" və bu gün blokada şəraitində yaşayan soydaşlarımız öz hüquq və təhlükəsizliklərini müdafiə etdiklərini bəyan etməyə məcburdurlar. Baş nazir əmin edib ki, Ermənistan hakimiyyəti "beynəlxalq diqqəti" "Qarabağdakı humanitar böhrana" yönəltmək üçün səylərini artırmağa davam edəcək, "çünki bu, yeganə yoldur".

Paşinyan bildirib ki, "1988-ci il fevralın 20-də Dağlıq Qarabağ Vilayət Xalq Deputatları Sovetinin növbədənənar sessiyası keçirildi və orada "DQMV-nin Azərbaycan SSR-dən Ermənistan SSR-ə verilməsi haqqında Azərbaycan SSR və Ermənistan SSR Ali Sovetlərinə müraciət haqqında" qərar qəbul edildi". Beləliklə, baş nazir özü də etiraf edir ki, Qarabağ Azərbaycanın tərkib hissəsi, suveren ərazidir. Ermənistanın baş naziri ərz edib ki, "Ermənistan tərəfi beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini Qarabağdakı humanitar böhrana cəlb etmək üçün səylərini artırmaqda davam edir". Eyni zamanda, Ermənistan sosial-iqtisadi problemlərin həlli, təhlükəsizlik problemlərinin həlli, Qarabağ ermənilərinin hüquqlarının müdafiəsi və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi mexanizmlərinin yaradılması istiqamətində ardıcıl addımları davam etdirəcək".

Paşinyanın sözlərinə görə, bütün səylər sülh gündəminin irəliləməsinə yönəldilməlidir. Amma necə? Əgər sülh yollarının arandığı, hətta konkret sənəd üzərində ciddi işin aparıldığı bir məqamda Ermənistan hakimiyyətinin destruktiv hərəkatları olmasa danışıqların, müzakirələrin məhsuldarlığından danışa bilərik. Əgər AŞPA-nın Ermənistan tərəfindən öhdəlikləri yerinə yetirilməsinin monitorinqinə cavabdeh olan faktaraşdırıcı qrupun üzvləri Kimmo Kilyunen (Finlandiya) və Boriana Oberqin (İsveç) Basarkeçər rayonunun qubernatoru Karen Sarkisyanın müşayiəti ilə sərhəd kəndlərində icmalarla görüşləri olmasaydı. AŞPA həmməruzəçiləri Vardenis şəhər meriyasının binasında iclas keçiriblər, iclasda Ermənistan parlamentinin vitse-spikeri Ruben Rubinyan və hakim partiyaadan olan deputat da iştirak edib. Qubernator 13-14 sentyabr 2022-ci il tarixlərində "Azərbaycanın təcavüzü nəticəsində dəymiş ziyanı" təqdim edib. Yenə yalan, yenə uydurma. Azərbaycan nümayəndələrinin olmadığı müzakirələrdə ermənilərin saxtakarlığa yol vermələri birinci hadisə deyil. Amma ermənilərin son 30 ildə işğal etdikləri Azərbay-

can ərazisində etdikləri vandallıqlar, vəhşiliklər, dağıntılar hələ də qalmaqdadır. AŞPA-nın müşahidə missiyası reallığı öyrənmək istəyində səmimi deyil. Əgər qurumun nümayəndələri işğal dövründə bir dəfə də ermənilərin törətdiklərini təftiş etməyiblərsə, onda indiki monitorinqin mənası nədir? Azərbaycan ərazilərindəki dağıntılar təbii fəlakət səbəbindən baş verməyib. Bu vandallıqların altında imzası olan biriləri var. Onların birincisi Ermənistan adlı dövlətdir və onun cinayətkar rəhbərliyidir.

Bəs 35 il bundan əvvəl nə baş vermişdi?

Ermənistanda erməni millətçiləri "Qarabağ hərəkatı"na başlamışdılar. Hərəkatın ilkin məqsədi Azərbaycanın suveren ərazisi sayılan "Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti" adlı torpaqları Ermənistanla birləşdirmək idi. 1987-ci ildə Ermənistan SSR-də və DQMV-də erməni millətindən olan sakinlər arasında muxtar vilayətin Ermənistan SSR-in tərkibinə verilməsi tələbi ilə imzalar toplanmışdı. Bu kampaniyanı "Referendum" adlandırdılar. Dekabrın 1-i ermənilər toplanmış imzaları Sov. İKP MK-nin qəbul şöbəsinə təhvil verirlər. Nümayəndə heyətinin üzvləri Mərkəzi Komitənin qəbul şöbəsinin müdürü Kriqin ilə, Sov. İKP. Mərkəzi Komitəsinin siyasi bürosuna namizəd P.N. Demichev, Sov. İKP-nin MK-nin millətlərarası münasibətlər üzrə alt şöbəsinin müdürü V.A. Mixaylov ilə görüşlər keçirir. Fevralın əvvəli Qarabağ ermənilərindən ibarət daha bir nümayəndə heyəti Moskvada Mixaylov və SSR-nin xarici işlər naziri Qromiko ilə görüşür. 1988-ci ilin yanvarında Qarabağda aşağıdakı məzmunlu vərəqələr yayılmağa başladı: "Kolhoz və sovxozlarda eləcə də vilayətin aparıcı müəssisələrində ümumi həmkarlar ittifaqı, komsomol və partiya yığıncaqlarının keçirilməsi və bu yığıncaqlarda "Qarabağın Ana Vətənlə birləşməsi" məsələsinin müzakirəsinin vaxtı gəlib çatmışdır. Aşkarlıq və demokratiya ruhu bu məsələnin açıq səmimi müzakirəsi üçün təkan olmalıdır. Yığıncaqlarda qəbul olunmuş qətnamələri möhürlərlə təsdiq edərək Sov. İKP-nin MK-nə göndərmək lazımdır".

Fevralın 16-dan martın 2-nə kimi Xankəndinin mərkəzi meydanında fasiləsiz nümayişlər keçirilir. Həmin ayın 20-i vəsadətə dəstək olaraq İrəvanda ilk nümayiş keçirilir. Martın 1-də Xankəndidə separatçı-terrorçu "Krunk" təşkilatı yaradılır, xalq "drujina"ları təşkil olunur. "Drujina"ların ilk işlərindən biri Xankəndidə yaşayan azərbaycanlıları qovmaq və onların əmlakını talan etmək olur. Tomas de Vaal öz kitabında qeyd edir ki: "Krunk Qorbaçov dövründə Sovet İttifaqında ilk təşkilat idi ki, tətili siyasi silah kimi istifadə etməyə başladı".

Fevralın 26-sı Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin baş katibi Mixail Qorbaçov Kremlə Zoriy Balayanı və Silva Kaputikyanı qəbul edir. Görüşdə Qorbaçovun erməni əsilli köməkçisi Qeorgi Şaxnazarov da iştirak edir. Şaxnazarov yazır ki, Qorbaçov Qarabağ ətrafında baş verən hadisələri "Arxadan vurulan zərbə" kimi səciyyələndirdi. Həmçinin o qeyd etdi ki, "azərbaycanlıları çətinliklə sakitləşdirirlər, əsası isə təhlükəli presedent yaranır. Ölkədə onlarla potensial etnik qarşıdurma ocağı var, Qarabağ məsələsi, zərərli əməllərə əl atmağa cürət etməyənləri buna ilhamlandırır bilər.

Qorbaçov Dağlıq Qarabağın Ermənistanla verilməsi fikrini guya qəbul etmədi, amma "dana baltanın dəstəyini artıq mürdarlamışdı". Qorbaçovun Fransaya və ABŞ-a, oradan isə Yaponiyaya səfərləri və burada keçirdiyi protokoldan kənar görüşlər SSRİ-nin dağılmasını sürətləndirən Qarabağ hadisələrini getdikcə qızıdırır, iki qonşu xalq arasında qanlı qarşıdurmaların şiddətini artırır...

Bəli, erməni məbəzi 44 günlük müharibəyə rəğmən hələ də sağalmayıb, başqa simptomları ilə özünü büruzə verir. Öz yalanlarına inanmayan ermənilər rəhbərləri səviyyəsində manipulyasiya ilə vaxt udmağa çalışırlar. Gah Moskvaya, gah Parisə, gah da Vaşinqtona bəzələn gözlər erməniləri çaş vəziyyətə salıb.

V.VƏLİYEV

Azərbaycançılıq ideologiyasının bazası: Milli mədəniyyət və mənəvi dəyərlər üzərində inkişaf strategiyası

“Mədəniyyətimiz, mənəvi dəyərlərimiz təkcə milli varlığımızın yox, həm də siyasi varlığımızın, dövlət quruculuğu prosesinin mühüm atributudur” - Heydər Əliyev

ictimai-siyasi sabitliyin qorunmasında dövlətin siyasətinə dəstək verir, həm də ölkənin bütün vətəndaşlarının respublikanın xoşbəxt gələcəyinin qurulmasına öz töhfəsini verir.

Cəmiyyətimizin inkişafında milli-mənəvi dəyərlərin rolu

Bütün dünyaya məlum olduğu kimi, Azərbaycanda milli və dini tolerantlıq hökm sürür. Heç kim dininə və əqidəsinə, irqinə, cinsinə, etnik, siyasi, sosial mənsubiyyətinə görə ayrı-seçkiliyə, təzyiqlərə məruz qalmır. Dünyəvi dövlət olaraq müasir, demokratik bir cəmiyyətə malik Azərbaycanda etnik və dini azadlıq-

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

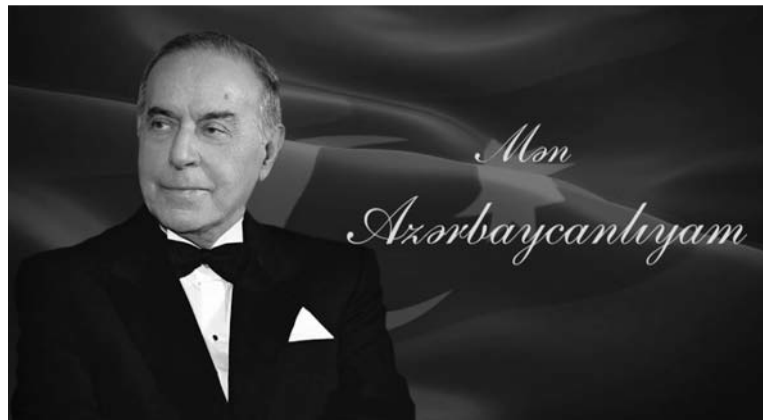
Azərbaycançılıq ideyasının təbliği: dövlət müstəqilliyimizin bərpasının 30-cu ili-azərbaycançılıq ideologiyası bizi birləşdirən əsas dəyərdir

Milli-mənəvi dəyərlərə bağlılıq inkişafa mane olurmu?

Bu gün Avropa, Qərb dəyərləri adı altında bəzi beynəlxalq mərkəzlər tərəfindən bizə sürətlə və ardıcıl şirnin dəyərlərin mənəvi tərəfləri

“qloballaşma” sözü daha az çəkilir. Ancaq proses gedir. Sadəcə olaraq bəzi ölkələr qloballaşma adı altında öz təsir dairələrini genişləndirmək, xalqları bir növ öz milli köklərindən ayırmaq, qoparmaq, o tarixi bağları qırmaq istəyirlər. Budur bunun təməlinə dayanan əsas məqsəd.

Əlbəttə ki, indi qloballaşma deyəndə bəziləri bunu integrasiya, dünyanın yeni inkişaf modeli kimi qələmə verirlər. Ola bilər, müsbət məqamlar da var, onları mən inkar etmək istəmirəm. Ancaq, eyni zamanda, açıq-aydın görünür, bu siyasətlə böyük dairəyə hakim olmaq, təsir imkanlarını genişləndirmək istəyirlər ki, xalqlar öz köklərindən ayrıl-sınlar, öz əcdadlarını, tarixlərini unutsunlar, sadəcə amorf, kosmopolit bir kütləyə çevrilsinlər ki, onları istənilən istiqamətə göndərmək mümkün olsun. Ona görə milli ruhda tərbiyə almaq hər bir gəncin borcudur. Bax, Azərbaycan belə inkişaf etməlidir. Bu gün Azərbaycan müasir, inkişaf edən ancaq öz köklərinə sıx bağlı olan dövlət və cəmiyyətdir. Həmişə də belə olmalıdır. Nə qədər ki, bizim hökumət iqtidardadır, bu, belə olacaq. Ölkəmizin müstəqil həyatı üçün bu, əsas şərtidir”.

lar maksimum təmin edilib. Ölkəmiz özünün dövlət-din, cəmiyyət-din münasibətləri modeli ilə dünyanın ən yaxşılari sırasındadır.

Ümummilli lider, dünya şöhrətli siyasətçi Heydər Əliyev uzaqgörən və müdrik fəaliyyəti nəticəsində müstəqil ölkənin vətəndaşlarına bütün bəşəri azadlıqların arasında, həm də dini etiqad azadlığını bəxş edib. Bu siyasətin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev də hər zaman milli-mənəvi dəyərlərə böyük hörmət göstərərək və Azərbaycanın dünyada nümunəvi tolerant ölkə imicini qazanmasında əsas rol oynayır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycanda dünyəvi dövlət quruculuğunun davam etdiriləcəyini, eyni zamanda, dövlətin milli-mənəvi dəyərlərinin qorunmasına böyük əhəmiyyət verəcəyini bildirdi: “Bizim dövlətimiz dünyəvi dövlətdir. Ancaq biz dindən ayrı deyilik”.

Azərbaycanda dövlət tərəfindən dini icmalara böyük diqqət və qayğı da göstərilir. Son illərdə ölkədə dövlət tərəfindən 500-dən yuxarı məscid, onlarla kilsə, sinaqog və digər məbəddə və ziyarətqahlar tikilib və ya yenidən qurulub.

Hazırda respublikamızda 2000-dən çox məbəddə və ziyarətqah var. Azərbaycanda dini bayramlar ən yüksək səviyyədə keçirilir. Bundan başqa, Bakıda tez-tez dini tolerantlıq və sivilizasiyaların qovuşması mövzusunda beynəlxalq konfranslar təşkil olunur.

Dövlət dini cimalara öz qayğısını əsirgəmir. Azərbaycanda fəaliyyət göstərən dini icmalara avtomobil hədiyyə olunması, maliyyə dəstəyi göstərilməsi ölkəmizdəki mənəvi azadlığın, dini siyasətin nə qədər nümunəvi olduğunun ən yaxşı nümunəsidir.

faciədir. Bu mənəvi deqradasiyanın Qərb cəmiyyətlərini hansı sosial-mənəvi nəticələrə gətirib çıxardığı haqda çoxsaylı faktlar və elə Qərb tədqiqatçıların bu mövzuda ciddi əsərləri var.

Əsl inkişaf milli-mənəvi dəyərləri, qədim mədəniyyəti qorumaqla mümkündür, bunun dünyada xeyli nümunələri var. Təkcə mühafizəkar Yaponiyanı göstərmək kifayətdir. Yeni, mənəvi dəyərlər, milli mədəniyyət elmi-texniki inkişafa heç cür mane olmur, əksinə, ona təkan verir.

Dövlətimiz də xalqımızın möhtəşəm və qədim mədəniyyəti, mənəvi və milli dəyərləri üzərindən inkişaf siyasəti yürüdür. Ümummilli lider Heydər Əliyevin formalaşdırdığı strateji inkişaf konsepsiyası konkret olaraq milli-mənəvi dəyərləri qoruyaraq dünyaya integrasiya etməyi özündə ehtiva edir. Bu gün həmin siyasət ölkə prezidenti İlham Əliyev tərəfindən davam etdirilir. Biz bunun nəticələrini Azərbaycanın dünyaya multikulturalizm və tolerantlıq nümunəsi kimi göstərilməsindən də görürük.

Milli-mənəvi dəyərlər üzərində inkişaf strategiyası

Prezident İlham Əliyev Regionların 2014-2018-ci illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının icrasının 1-ci ilinin yekunlarına həsr olunan konfransdakı çıxışında bu məsələləri aydın şərh etmişdi.

“Biz milli-mədəni dəyərlərimizi gələcək nəsillər üçün qorunulmalı ki, Azərbaycanın davamlı, uzunmüddətli inkişafı təmin edilsin. Biz öz köklərimizə həmişə bağlı olmalıyıq və gənc nəsillərdə bu ruhda tərbiyə almalıdır. Çünki bu gün qloballaşma prosesi gedir. Düzdür, son vaxtlar bu

Azərbaycan dünyaya ən uğurlu inkişaf modeli təqdim edir

Azərbaycan dövlətinin milli-mənəvi dəyərlərin qorunması bazası üzərində fonunda inkişaf siyasəti ölkə ictimaiyyətinin rəyi ilə eynidir. Bu torpaqlarda elmə məlum olan 10 min illik qədim mədəniyyət yaradan və onu yaşadan bir xalqın öz mənəvi dəyərləri üzərində formalaşdırdığı dövlətin güclənməsi və ölkəmizin inkişafı tarixdə heç vaxt olmadığı səviyyəyə çatıb.

Bu gün azərbaycançılıq ideologiyası Heydər Əliyevin görmək istədiyi səviyyəyədək güclənib, bütün dünyadakı azərbaycanlıların qəlbində özünə möhkəm yer tutub. “Kim özünü azərbaycanlı hesab edərsə, o azərbaycanlıdır” tezi sərhəd tanımır, etnik, dini, siyasi, sosial mənsubiyyət tanımır. Azərbaycan dövlət və Azərbaycan xalqı öz yolu ilə gedir və dünyada da öz layiqli yerini tutur.

Azərbaycan öz qədim, möhtəşəm milli-mənəvi dəyərləri üzərində öz inkişafını davam etdirir və dövlətimiz dünyaya milli mədəniyyətini müasir elmi-texniki inkişafı bir arada tutan bir Azərbaycan modeli təqdim edir. Azərbaycan bu gün dünyaya belə nümunəni göstərə bilən azsaylı ölkələrdən biridir. Dövlətimizin öz xalqının mənəvi dəyərlərini mühafizə edərək inkişafa nail olması yürüdülmüş siyasətin nə qədər uğurlu və düzgün olmasını təsdiqləyir.

Elçin

Tarixdən məlum olduğu kimi, ta qədimlərdən indiyədək Azərbaycanda dini və etnik tolerantlıq hökm sürür. Odlar Yurdunda çoxsaylı etnik qrupların, dini kofessiyaların nümayəndələri mehriban qonşuluq şəraitində, qaynayıb-qarışmış orta dəyərlər əsasında yaşayıblar. Müasir inkişafımız da məhz bu dəyərlər üzərində davam etdirilir. Azərbaycançılıq ideologiyasının əsas bazası da bunun üzərində bərqərarlıdır.

Mənəvi dəyərlərin yaşadılmasında Azərbaycan nümunəsi

Mənəvi dəyərlərin meydana gəlməsi bəşər övladının öz yaşam kriteriyalarının və canlı aləmlə qarşılıqlı münasibətləri zəminində formalaşır. İlk dövrlərdə dinlər cəmiyyətin həyatını nizama salıb, qayda-qanunları təsbit edib, əxlaqi kriteriyaların bərqərar olunmasını təmin edib.

Sonra fərqli mədəniyyətlər formalaşır və dünya bu sahədə də zənginliklər qazanır. Bəzən hökmdarlar və dini rəhbərlər mənəvi dəyərlərin önünə keçərək insanlarda xof, cəhəllət yaratmaq iddiasında olsa da, bir çox şərq ölkəsində mənəvi dəyərlərin möhkəmləyi, milli dayanıqlılıq buna imkan verməyib.

Azərbaycanda da tarixən belə olub. Xalqımız həmişə sülhsevər, mədəniyyət aşıqı və dostpərvər

olub. Məhz bu müsbət xüsusiyyətlər müxtəlif etnik, dini qrupların bir ölkədə mehriban yaşamasını təmin edib. Ölkənin mənafeyi, xalqın ümumi maraqları etnik və dini mənsubiyyətdən asılı olmayaraq hamı üçün müqəddəs olub. Heç bir zəmində ayrı-seçkilik halı olmayıb. Bu baza üzərində inkişaf edən Azərbaycan Ermənistan kimi monoetnik dövlətdən fərqli olaraq vətəndaş dövləti kimi formalaşmış. Əgər dünyaya baxsaq, bütün güclü və inkişaf etmiş dövlətlər məhz bu prinsip üzərində vətəndaş cəmiyyəti, vətəndaş dövləti bazasında qurulub. Azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycanda, hətta ondan kənarda yaşayan azərbaycanlıları birləşdirən əsas dəyərdir.

Əlbəttə, bəzi xarici mərkəzlər tərəfindən ölkəmizdə də etnik və dini zəmində qarşıdurmalar yaratmağa cəhdlər olub. Bu cəhdlər heçm bir nəticə verməyib. Lakin bu baza o qədər güclü olub ki, həmin planlar baş tutmayıb.

Hələ ötən əsrin 90-cı illərindən başlayaraq dini və etnik qrupları qıcıqlandırmaqla ölkədə dini qarşıdurma yaratmağa çoxsaylı cəhdlər edilib, amma bu məsələlər dövlət və cəmiyyətin birliyi fonunda ümummilli lider Heydər Əliyevin qətiyyətli fəaliyyəti nəticəsində yüksək ustalıqla yoluna qoyulub.

Azərbaycanda indi bu sahədə vəziyyət sabitdir, ölkə rəhbəri İlham Əliyevin siyasi, mənəvi, milli, dini və mədəni istiqamətlərdə yürütdüyü çoxşaxəli uğurlu strategiya və təcrübə dini və ya etnik qarşıdurma üçün indiyədək heç bir əsas yaratmayıb. Əksinə, xalqımız qədimdən gələn ənənələrini yaşatmaqla həm ölkədə

Su çərşənbəsi haqqında nə bilirik?

Türk dünyasında mühüm mədəni dəyərə sahib olan və YUNESKO-nun Bəşəriyyətin Qeyri-Maddi Mədəni İrs üzrə Reprezentativ Siyahısında Azərbaycanın da daxil olduğu 12 ölkənin ortaq irsi kimi qeydə alınan Novruz bayramı Azərbaycan türkləri arasında coşqu ilə qeyd olunan bayramlardan biridir. Baharın gəlişini və təbiətin oyanışını təmsil edən, mənşəyi qədim dövrlərə söykənən bu qədim türk ənənəsi, Orta Asiya və xüsusilə Azərbaycan türkləri tərəfindən mifoloji cəhətlərini qoruyub saxlayaraq bütün canlılığı ilə yaşatmağa davam edir. Novruz şənliklərində mühüm yer tutan çərşənbə mərasimlərində Novruzun mifoloji cəhətləri özünü göstərir. Yeniləşmə və yaradılış miflərinin əsas dinamikası olan, köhnə türk inanc sistemində də müqəddəs sayılan od, su, hava, torpaq kimi elementlər çərşənbə mərasimlərinin əsasını təşkil edir.

Mədəniyyət bilik və təcrübənin ənənəvi yaddaşdır. Bayramlar həm də ənənəvi bilik və təcrübələrdən ibarətdir. Digər tərəfdən, adət-ənənələrin nəticəsi olan bu cür bayramlar qeyd olunan bilik və təcrübə yaddaşının yaradılması, ötürülməsi, dəyişdirilməsi və gələcəyə ötürülməsi üçün fəaliyyət göstərir.

Bayramların əsas dinamikasından biri də "xalq təqviminə ənənəsidir". Novruz təqvim folkloru və ya mədəni hadisə kimi cəmiyyəti müəyyən dəyərlər əsasında birləşdirir. O, həm də adət-ənənələrin davam etdirilməsinə vasitəçilik etməsi, ənənələrin köklənməsini təmin etməsi, ictimai həyata canlandırıcı təsir göstərməsi ilə də funksionaldır. Novruz xalqın ortaq hiss və düşüncələrini ifadə edən, min illər boyu davam edən türk mədəniyyətinin qorunub saxlanması və yaşadılmasında mühüm yer tutan mövsüm bayramlarından biridir.

Təbiətdəki yeniləşmənin insan tərəfindən ilk dərk edilən cəhəti su, od, torpaq və küləklə başlayan dəyişiklikdir. "Od, su, torpaq və külək" bir çox mədəniyyətlərdə yaradılış və yenilənmə miflərinin əsas dina-

mikası olmaqla yanaşı, eyni zamanda Novruz kimi bir çox bahar şənliklərinin əsasını təşkil edir. Xatırladaq ki, fevralın 21-i Novruz bayramının ilk çərşənbəsidir. Belə ki, Su çərşənbəsi ilə qədim bayrama hazırlıqlar başlayır.

SİA Su Çərşənbəsi ilə bağlı araşdırma aparıb.

Bütün mədəniyyətlərdə suyun əsasən üç simvolik mənası var. Bunlar:

1. Həyat mənbəyi 2. Yenilənmə vasitələri 3. Təmizləmə və təmizlənmə vasitələri

Novruzun ilk çərşənbəsi olan Su çərşənbəsi də suyun təzələnməsi və paklanması inamı ilə bağlıdır.

Bulaq suları ömür bulağı kimi səmanın mərkəzindəki həyat ağacının kökündən doğulur.

Qədim inanclara görə, Su çərşənbəsində günəş sübh açılan zaman şüaları əks olunanda su təzə və müqəddəs sayılır. Həmin gün təbiətin dörd ünsüründən biri olan su yenilənir. Bu suda çimənlər öz arzu və istəklərinə çatırlar. Su çərşənbəsi ilə bağlı başqa bir inanc da Xızır peyğəmbərin Su çərşənbəsində suya gəldiyi və sonra suların axmağa başladığı inancıdır.

Yenilənən dərinin üstündən tullanaraq yorğunluğun, ağırlığın, xəstəliyin su ilə atıldığı inancı və bu inanca uyğun mərasim və ayinlər Azərbaycan türklərində hələ də yaşamaqdadır və həyata keçirilir. Axır çərşənbə səhəri sübh çağı insanların axar suların sahilinə çıxıb suyu salamlaması, soyuq su ilə üzlərini yuması, suyun üstündən tullanması türklərin suya olan inancından irəli

gələn məsələlərdir.

Yeni ildə hər şey təzələnərkən təzələnen ilk şeyin suyun olduğu inancı həm də şirin suyun müalicəvi və təmizləyici xüsusiyyəti olduğu inancını doğurmuşdur. Ona görə də Azərbaycanda "Türkçərə" kimi tanınan xalq təbabətində müalicə üsulu kimi şirin sudan da istifadə edilir. Bu müalicə üsulu, övladı olmayan qadının başına qırx stəkan su tökmək, qorxanların başına soldan 3, sağdan 3 stəkan su tökmək kimi əməl edilir.

Ümumilikdə Su çərşənbəsi ilə bağlı inanclara nəzər saldıqda suyun canlı bir varlıq kimi görülməsi və ondan kömək istənilməsi diqqət çəkir. Mifoloji baxımdan Novruz bayramının ilk çərşənbəsinə su adının verilməsi insanın yaradılış prosesinin ilk mərhələsinə işarədir. Bütün qədim miflərdə, o cümlədən türk yaradılış miflərində su dörd yaradılış elementindən birincisi kimi görünür. Hətta yaradılışdan əvvəl dünyanın yalnız sudan ibarət olması haqqında qədim türk mifləri var.

Mifoloji rəvayətlərdə "əvvəlcə su var idi" dedikdə ana bətnində olan su da nəzərdə tutulur. Məlum olduğu kimi, körpənin inkişafı ana bətnində olan su ilə bağlıdır. Həya-

tın suda başlaması inamı da bu baxımdan formalaşıb. Buna görə də sonsuz qadınlar talismanlı sular (aprel damcıları, mağaraların tavanına damcılar və s.) içərək hamilə qalacaqlarına inanırdılar.

İslam dinində yaradılış inanclarında, dünyada, qədim türklərdə isə yaradılış haqqında dastan və miflərdə, su ilə bağlı inanclarda su müqəddəs sayılırdı. Bütün mifoloji mətnlərdə su həyat verən, dirildən, uğur verən, sağlamlıq və xoşbəxtlik gətirən bir inanc olaraq görülür. Çünki su həyat və canlılığın əsas mənbəyidir.

Real həyatda da su təbiətin oyanmasına töhfə verən əsas qüvvədir. Su hər şeyin başlanğıc nöqtəsidir. Yer üzündəki bütün varlıqların əsas səbəbidir. Türk mədəniyyətində suyun müqəddəs sayıldığı Dədə Qorqud hekayələrində də görünür. "Dədə Qorqud"da duaların "Məhəmməd Mustafanın üzü suyu hörmətinə" şəklində bitməsi, Salur Qazanın "Su Allahın üzünü görüb, bu su ilə əlaqə saxlayım" deməsi üm-

dər müxtəlif düşüncələri özündə ehtiva edir.

İlaxır çərşənbə yazın gəlişinə bir hazırlıq kimi başlanılır. Hər çərşənbədə Zərdüşt peyğəmbərdən gəlmiş 4 ünsür olur. Bu, su, od, külək-yel və torpaq çərşənbələridir. Azərbaycan, Hindistan, Əfqanıstan, İraq, Pakistan, Dərbənd, Gürcüstan Suriya və s. ərazilərdə Novruz bayramı qeyd olunur.

Xatırladıq ki, ilk çərşənbə Sudur. Artıq havalar isinməyə başlayır və su çərşənbəsi yalançı çilədən sonra başlayır. Bununla da insanlar təmizliyə, kənd təsərrüfatına, əkin-biçinə başlayırlar. Novruz bayramı zamanı bir yeni bir həyata başlayırıq. Ona görə də bu proseslər çox vacibdir.

Bütün bunlarla yanaşı, insanların su çərşənbəsi ilə bağlı müxtəlif adət-ənənələri var. Belə ki, Su çərşənbəsi zamanı insanlar axar suya gedər, oradan su götürüb evlərə çiləyirdilər. Bununla da ilin su kimi saf olmasını arzulayırdılar.

Həmçinin, gənclər və qadınları kişili müxtəlif nəslin nümayəndələri çaya gedər, orada yarışmalar, rəqslər, at yarışları, yeyib-icməklə və s. bədən sağlamlığına gətirib çıxaran işlər görürdülər. Eyni zamanda, su çərşənbəsi ilə əlaqədar bağlar-həsarlar təmizlənər, evlər təmir edilər, divarlar ağardılar, dərinə təmizlik kimi qadın işləri başlayırdı.

Bu bayramda xəstə insanlara yardımlar edilirdi. Eyni zamanda, ölənlərin qəbirləri ziyarət olunurdu. Yeməklər hazırlanırdı, ehsan formasında ehtiyacı olanlara paylanırdı. Bu, məhz Su çərşənbəsində başlanırdı. Bütün bunlar böyük bir mədəniyyətdir. İlaxır çərşənbələri xalqımızın həyatında mühüm rol oynayır. Xalqı xalq olaraq bütün dünyaya tanımaq üçün bunlar vacib amillərdir".

Ayşən Vəli

Baş redaktor:
Bəhrüz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyov
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL

YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR

Tel: 598-33-90

Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsinə
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 3600